

Revitalizacija gospodarstva Republike Hrvatske uzrokovana pandemijom COVID-19 s naglaskom na poljoprivredni sektor

---

Komljenović, Mario

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj:

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:151:478958>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-13**

Sveučilište Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku

**Fakultet
agrobiotehničkih
znanosti Osijek**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek - Repository of the Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET AGROBIOTEHNIČKIH ZNANOSTI OSIJEK

Mario Komljenović

Diplomski studij Agroekonomika

**REVITALIZACIJA GOSPODARSTVA REPUBLIKE HRVATSKE
UZROKOVANA PANDEMIJOM COVID – 19 S NAGLASKOM NA
POLJOPRIVREDNI SEKTOR**

Diplomski rad

Osijek, 2021.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET AGROBIOTEHNIČKIH ZNANOSTI OSIJEK

Mario Komljenović

Diplomski studij Agroekonomika

**REVITALIZACIJA GOSPODARSTVA REPUBLIKE HRVATSKE
UZROKOVANA PANDEMIJOM COVID – 19 S NAGLASKOM NA
POLJOPRIVREDNI SEKTOR**

Diplomski rad

Povjerenstvo za ocjenu i obranu diplomskog rada:

1. prof.dr.sc. Ružica Lončarić, predsjednik
2. izv.prof.dr.sc.Tihana Sudarić, mentor
3. prof.dr.sc. Ljubica Ranogajec, član

Osijek, 2021.

ZAHVALA!

Bilo bi suludo reći da ću se ovom zahvalom u potpunosti moći zahvaliti za sve, ali siguran sam da ću barem jednim dijelom uspjeti prenijeti svu zahvalu koju u ovom trenutku osjećam. Put kojim sam prošao nije bio nimalo lak. Bio je trnovit, pun prepreka, strahova i zabrinutosti. No, na tom putu nisam bio sam. Uz mene su bile osobe koje su mi u najtežim trenucima pružale snagu i vjeru, motivaciju da ne treba odustati, nego nastaviti tim trnovitim, ali neophodnim putem do konačnog cilja. Imati nekog uz sebe u takvim situacijama je jako važno jer svaki zadatak s kojim se student susreće tijekom svog akademskog obrazovanja je vrlo izazovan i ponekad pun skrivenih poteškoća, a pisanje diplomskog rada je upravo to – izazovan, pun poteškoća, kompleksan i vrlo zahtjevan zadatak.

Koristim ovu priliku da se prije svega zahvalim svojoj mentorici izv.prof.dr.sc.Tihani Sudarić na mentorstvu prilikom pisanja diplomskog rada. Strpljenje, nesebična pomoć i pravovremeno odgovoreni svaki upit koji je bio upućen tijekom rada na diplomskom radu su ono na čemu neizmjerljivo zahvaljujem jer nije znanje znanje znati, već je znanje znanje dati. Hvala joj na znanju!

Velika ljubav prema svome poslu, volja, poštovitost, susretljivost i jako puno strpljenja osobine su koje opisuju zaposlenike Fakulteta agrobiotehničkih znanosti u Osijeku i zbog toga želim iskazati zahvalnost svakom pojedinom profesoru i djelatniku čiji se životni put barem na trenutak sreo s mojim. Nesebično su meni i mojim kolegama pružali enormne količine znanja i time obogatili naše živote prenoseći to isto znanje i iskustvo čime su usadili zrno znanja i mudrosti koje tek treba proklijati i ugledati svjetlo dana. Zahvaljujem Vam na upornosti, ustrajnosti i strpljenju koji su Vas obilježili i pomogli nam da sazrijemo i tako postanemo bolje osobe.

Zahvaljujem se i svojim najodanijim partnerima koji su me vodili kroz život i koji su mi uvijek bili moralna podrška u svemu, svojoj obitelji i svojim prijateljima. Majka i otac koji su me pustili u nepoznati svijet iako im je bilo teško, no znali su da žrtva i tužno raspoloženje donose još veću radost. Činili su ono najbolje – podržavali moje odluke kada su bile ispravne, a ukazivali na pogreške kada sam ih činio.

Još jednom, hvala Vam od srca!!

SADRŽAJ

1.UVOD.....	1
2. PREGLED LITERATURE.....	3
2.1. Epidemija ili pandemija?.....	4
2.2. Najveće svjetske epidemije kroz povijest.....	5
2.2.1. Velike boginje.....	7
2.2.2. Španjolska gripa.....	7
2.2.3. Crna smrt.....	8
2.2.4. Malarija.....	8
2.2.5. Tuberkuloza.....	8
2.2.6. Kolera.....	9
2.2.7. AIDS.....	9
2.2.8. Žuta groznica.....	9
2.2.9. Pjegavi tifus.....	10
2.2.10. Dječja paraliza.....	10
3.MATERIJAL I METODE.....	11
4.REZULTATI.....	12
4.1. COVID 19 - prijetnja 21. stoljeća?.....	12
4.2. Brojke kao alat analize i praćenja cjelokupne situacije.....	14
4.3. Cjepivo protiv COVID – 19 virusa – svjetlo na kraju tunela?.....	17
4.4. Posljedice širenja COVID – 19 virusa na gospodarstvo Republike Hrvatske.....	22
4.4.1. Bruto domaći proizvod (BDP).....	22
4.4.2. Krivulja pandemijskog šoka i krivulja ekonomske krize.....	24
4.4.3. Kriza COVID – 19 i kružni ekonomski tok.....	26
4.5. Utjecaj pandemije COVID – 19 na gospodarska kretanja u Republici Hrvatskoj – SWOT analiza	31
4.5.1. Poremećaj na tržištu rada.....	35
4.5.2. Stanje u poljoprivredi.....	41
4.5.3. Pogođenost obrazovnog sustava.....	43
5. RASPRAVA.....	46
5.1. Paket mjera za pomoć gospodarstvu.....	46
5.2. Nacionalni plan oporavka i otpornosti 2021. – 2026.....	47
5.2.1. Struktura Plana oporavka i otpornosti.....	49

5.3. Je li kriza ujedno i prilika za promjenu?.....	53
6. ZAKLJUČAK.....	57
7. POPIS LITERATURE.....	59
8. SAŽETAK.....	62
9. SUMMARY.....	63
10. POPIS TABLICA.....	64
11. POPIS SLIKA.....	65
12. POPIS GRAFIKONA.....	66
TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA	
BASIC DOCUMENTATION CARD	

1. UVOD

U prvom kvartalu 2020. godine hrvatsko, europsko i općenito, svjetsko gospodarstvo su se suočili sa značajnom promjenom. U dijelovima Azije pojavio se dotad nepoznat virus koji se ubrzano širio te je zahvatio i zemlje EU, što je ostavilo snažne posljedice na njihova gospodarstva. Pojedine zemlje su relativno kasno reagirale ili su ciljale na stvaranje kolektivnog imuniteta, te su suočene sa značajnim morbiditetom i mortalitetom posebice starijih skupina stanovništva i onih s kroničnim oboljenjima. U svrhu ograničenja širenja epidemije većina zemalja propisala je smanjivanje ili kompletnu zabranu socijalnih kontakata, što je proizvelo i ekonomske posljedice. Po rigidnosti mjera posebice se istaknula Hrvatska, ali će biti i osobito ekonomski pogođena. Smanjenje društvenih kontakata stvorilo je pritisak i na smanjenje osobne potrošnje. Pogođeni su i glavni trgovinski partneri, što se nepovoljno odrazilo i na izvoz, a naročito izvoz usluga. Ovakva kretanja djelovala su i na smanjenje privatnih investicija uslijed snažnoga negativnog šoka potražnje, no vjerojatno i javnih. Međutim, posljedice na tržištu rada najviše se ogledaju kroz gubitak posla zbog pada prometa (Dumančić i sur., 2020.).

Na razvoj hrvatskog gospodarstva najviše utječe domaća politika, zatim politika EU, pravila Svjetske trgovinske organizacije, Međunarodnog monetarnog fonda i drugih međunarodnih institucija, i naravno, kretanja u svjetskoj ekonomiji i politici. EU i međunarodne institucije daju okvire, koji su kroz bližu ili dalju prošlost ugrađeni u nacionalne politike. Domaće i međunarodne politike formirale su postojeću strukturu svjetskog i nacionalnih gospodarstava i poticale, ili usporavale, njegov razvoj. Micanjem prepreka ekonomskoj suradnji među zemljama, suradnja među njima se sve više povećavala, zemlje su postale sve ovisnije jedna o drugoj, tako da se već može govoriti o relativno visokoj globaliziranosti svjetskog gospodarstva. Globalno gospodarstvo je već u značajnoj mjeri stvorilo svoje zakonitosti poslovanja koje su samo u manjoj mjeri rezultat nacionalnih ili politika dogovorenih u međunarodnim institucijama. Možda je najveći utjecaj na globalizaciju proteklih pedesetak godina imao razvoj tehnologije, prije svega u komunikacijskom i transportnom sektoru. Globalno gospodarstvo ima svoju strukturu, koja se pod različitim utjecajima (tehnološkim, financijskim, geopolitičkim) mijenja. Globalna gospodarska struktura i njena promjena utječe na strukture nacionalnih gospodarstava i njihov razvoj. Ekonomske krize su „sveti gral“ ekonomske znanosti. Budući da ekonomska znanost nema svoj „laboratorij“, laboratoriji ekonomske znanosti su ekonomska i

društvena povijest. Ekonomske i financijske krize služe u tom smislu kao „eksperimenti“ pomoću kojih se testiraju ekonomske teorije. Mnogi teoretičari i praktični političari su to radili, iskušavali različite politike i instrumente i procjenjivali i mjerili njihov utjecaj, i u hodu se prilagođavali. Tako su pametne zemlje vrlo brzo zaustavile krizu, temeljem iskustva iz Velike depresije iz tridesetih godina prošlog stoljeća, i brojnih, manjih kriza nakon Drugog svjetskog rata. Nažalost, Hrvatska je jedna od malobrojnih zemalja na zemaljskoj kugli koja je najveći broj proteklih godina ostala u krizi (Jurčić, 2016.).

Evidentno je kako je virus COVID – 19 uvelike utjecao na mnogobrojne aspekte naših života, ali i na cjelokupno funkcioniranje Republike Hrvatske. Između ostalog uvelike je utjecao i na poljoprivrednu proizvodnju i hrvatske poljoprivredne proizvođače. Promijenili su se načini trgovanja odnosno oni uobičajeni odlasci u trgovinu sveli su se na minimum i počele su se upotrebljavati različite mogućnosti koje nudi tehnologija. S druge strane dolazilo je i do velikih oscilacija u cijenama prehrambenih proizvoda što je sa sobom donosilo različite ishode. Dolazilo je do prekomjerne kupovine zbog „straha“ od zatvaranja iliti tzv. „lockdowna“ što je sa sobom donosilo različite kako pozitivne tako i negativne posljedice. Donijelo je i jedan veliki podsjetnik na to što fali hrvatskoj poljoprivredi i na čemu se to mora poraditi kada je u pitanju samodostatnost Hrvatske u pogledu zadovoljavanja potreba vlastitih građana.

Cilj istraživanja u radu je sa teorijskog aspekta prikazati ulogu i značaj pandemija u društvu te identificirati posljedice koje pojave bolesti mogu izazvati kroz povijest, sadašnjost i budućnost reflektirajući se na gospodarstvo. U radu će se analizirati poljoprivredni sektor prije i za vrijeme pandemije te će se identificirati novonastale promjene u poslovanju.

2. PREGLED LITERATURE

O tome da je bolest bila neizbježna pratiteljica ljudi kroz prošlost nikada nije bilo spora. Bolesti su prisutne kroz cijelu povijest i ova činjenica nije prolazila nezapaženo. Pa ipak, sve donedavno promatralo ih se isključivo kao dio društvenih uvjeta u kojima su ljudi živjeli. Već se sama pojava bolesti kroz povijest može razvrstati primjenjujući više mjerila. Jedno bi bio doseg oboljenja, a tu se kao temeljno nameće pitanje je li bolest napala pojedinca ili širu zajednicu (Barišić, 2019.).

Bolesti koje se pojave utječu uvelike na ljudski život, ali ne samo na njega već i na cjelokupno funkcioniranje države u kojoj on biva. Kada se pojave i kada traju ostave dugogodišnje posljedice na stabilnost jedne države (gospodarstvo, zdravstveni sustav, obrazovni sustav i sl.). Kako zaustaviti gospodarski pad, kako pokrenuti nove investicijske procese, koji gospodarski model razviti, na kome je odgovornost i vodeća uloga i kako je sprovesti, glavna su pitanja koja se danas postavljaju. Iako je Hrvatska zemlja tržišnog gospodarstva, vodeću ulogu u gospodarskom razvoju i dalje ima država. Funkciju države i način njenog djelovanja potrebno je prilagoditi specifičnostima svake zemlje, što u slučaju Hrvatske znači zadržati značajnu dozu državnog intervencionizma i reformirati državnu upravu (Benko, 2013.).

Gospodarska kriza izazvana korona virusom Covid-19 jedinstvena je u dosadašnjoj ekonomskoj povijesti po načinu i brzini nastanka, globalnom obuhvatu i posljedicama. Zdravstvena kriza zbog korona virusa COVID-19 u enormno kratkom roku zahvatila je čitav svijet te izazvala povijesno jedinstven i nedoživljen utjecaj na sve sfere ljudskog života što uključuje i gospodarske odnose koji su upali u krizu nesagledivih razmjera s nepoznatim rokom trajanja. Nijedna dosadašnja ekonomska kriza nije nastupila tako brzo s dubokim padom gospodarskih aktivnosti i nije istovremeno zahvatila cijeli svijet. Da bi se moglo razgovarati o mjerama ublažavanja i izlaska iz aktualne ekonomske krize COVID-19 potrebno je (a) dobro razumjeti njen karakter, mehanizme utjecaja na gospodarstvo i glavne posljedice (tri ili četiri istovremena šoka) i (b) preciznije definirati početnu ekonomsku poziciju s kojom je Republika Hrvatska „dočekala“ krizu (sekularna stagnacija). Zbog jedinstvenog načina nastanka, mehanizama i dubokih posljedica, ova će kriza biti veliki izazov za ekonomsku znanost i struku. Ekonomisti su, nažalost, poznati kao najveći dogmatičari i zarobljenici starih ideja koje nerado i teško napuštaju čak i onda

kada ih empirija jasno i nedvosmisleno demantira. Ekonomska znanost, ako želi opravdati svoje postojanje, mora biti u stanju pružiti brze i dinamične odgovore na iznenadne situacije jer budućnost se u pravilu ne događa prema povijesno poznatim obrascima. U slučaju aktualne krize COVID-19 država je (u obličju Stožera civilne zaštite Republike Hrvatske) suspendirala funkcioniranje tržišta jer je donesena odluka o „zabrani napuštanja mjesta prebivališta i stalnog boravka“ (23. ožujka 2020.) čime su praktično zamrznuta tržišta roba i usluga te tržište rada, a to je uvelike utjecalo i na funkcioniranje novčanog i deviznog tržišta. Odluka je opravdana javnim izborom davanja prioriteta očuvanja zdravlja. S obzirom na tako krupnu odluku, bez presedana, očekuje se brza i primjerena intervencija s ciljem uklanjanja rizika „daljnjeg širenja bolesti“ i ponovnog dovođenja tržišta u „normalno“ stanje (Čavrak, 2020.).

2.1. Epidemija ili pandemija?

Razlika između pojave bolesti, epidemije i pandemije je stvar razmjera širenja bolesti. Praćenjem bolesti, vremenski i zemljopisno, epidemiolozi uče predvidjeti koliko se slučajeva bolesti treba normalno dogoditi u određenom vremenskom razdoblju, mjestu i populaciji. Izbijanje bolesti je primjetno, često malo povećanje u odnosu na očekivani broj slučajeva. Kada se pojavi nova bolest, izbijanje bolesti postaje uočljivo jer je prijašnji broj bio nula. Čim se otkrije bolest, lokalne zdravstvene vlasti moraju točno utvrditi koga bolest pogađa i koliko je bolesnih. Te informacije upotrebljavaju se da bi otkrili kako najbolje obuzdati epidemiju i spriječiti dodatne bolesti.

Epidemija je veća i širih razmjera, na većem zemljopisnom području. U klasičnom smislu, jednom kada se epidemija proširi u više zemalja ili regija svijeta, smatra se pandemijom. Neki epidemiolozi klasificiraju situaciju kao pandemiju samo kada se bolest u nekim novim regijama održi lokalnim prijenosom. Kada bolesna osoba, na primjer putnik iz Italije ili Kine, zarazi druge ljude, raspravlja se o epidemiji ili pandemiji. Ali ako uslijede nove lokalne epidemije, epidemiolozi će se složiti da naponi u sprječavanju globalnog širenja nisu uspjeli te se novonastala situacija počinje smatrati pandemijom. Epidemiolozi se uglavnom bave preveniranjem bolesti što se može temeljno razlikovati od širih interesa vlada ili međunarodnih zdravstvenih organizacija. WHO je u povijesti proglasio samo dvije pandemije, za gripu 1918. godine i za gripu H1N1 2009. godine.

Pandemija je najviši stupanj globalne zdravstvene krize i označava širenje epidemije koja pogađa više regija svijeta. WHO priopćenje iskazuje nadu da se pandemija može kontrolirati i šteta svesti na najmanju moguću mjeru poduzimanjem neposrednih agresivnih koraka. Objava pandemije ima gospodarski, politički i društveni utjecaj na globalnoj razini i WHO jako vodi računa kada će objaviti pandemiju. Službena objava ne potiče strah niti nam kaže da nabavimo kirurške maske. To ne znači da je virus postao smrtonosniji ili zarazniji niti da je naš osobni rizik veći. Ali je proglašenje pandemije svakako povijesni događaj (<https://www.telegram.hr>).

2.2. Najveće svjetske epidemije kroz povijest

Otkada postoji čovjek postoje i zarazne bolesti. Yuval Noah Harari, izraelski povjesničar smatra da su zarazne bolesti krenule kada je čovjek počeo živjeti sjedilački, odnosno kada prestaje sakupljati i loviti. Prva agrarna revolucija, kaže Harari, koštala je čovjeka raznih bolesti i zaraza. Čovjek se više nije kretao, počeo je uzgajati, držati životinje i živjeti na jednom mjestu što je postao odličan preduvjet za razvoj „boleština“, a to se i dogodilo. Zaraze i bolesti muče čovječanstvo od najranijih dana. Sve se intenziviralo nakon prelaska u agrarne zajednice, kada se širenje i opseg bolesti i zaraza naglo povećao. Širenje trgovine i interakcija sve većeg broja ljudi dovela je do toga da su takve epidemije bile potaknute, a u tim vremenima se nije ni znalo što to 'kosi' čovječanstvo. Malarija, tuberkuloza, gripa, boginje i druge zarazne bolesti pojavile su se upravo u tim ranim godinama. Što je čovječanstvo postajalo civiliziranije, s pojavom većih gradova, egzotičnih trgovačkih puteva i povećanim kontaktom s različitim ljudima, životinjama i različitim ekosustavima, pojava pandemija postajala je sve veća (<https://lider.media>).

Name	Time period	Type / Pre-human host	Death toll
Antonine Plague	165-180	Believed to be either smallpox or measles	5M
Japanese smallpox epidemic	735-737	Variola major virus	1M
Plague of Justinian	541-542	Yersinia pestis bacteria / Rats, fleas	30-50M
Black Death	1347-1351	Yersinia pestis bacteria / Rats, fleas	200M
New World Smallpox Outbreak	1520 – onwards	Variola major virus	56M
Great Plague of London	1665	Yersinia pestis bacteria / Rats, fleas	100,000
Italian plague	1629-1631	Yersinia pestis bacteria / Rats, fleas	1M
Cholera Pandemics 1-6	1817-1923	V. cholerae bacteria	1M+
Third Plague	1885	Yersinia pestis bacteria / Rats, fleas	12M (China and India)
Yellow Fever	Late 1800s	Virus / Mosquitoes	100,000-150,000 (U.S.)
Russian Flu	1889-1890	Believed to be H2N2 (avian origin)	1M
Spanish Flu	1918-1919	H1N1 virus / Pigs	40-50M
Asian Flu	1957-1958	H2N2 virus	1.1M
Hong Kong Flu	1968-1970	H3N2 virus	1M
HIV/AIDS	1981-present	Virus / Chimpanzees	25-35M
Swine Flu	2009-2010	H1N1 virus / Pigs	200,000
SARS	2002-2003	Coronavirus / Bats, Civets	770
Ebola	2014-2016	Ebolavirus / Wild animals	11,000
MERS	2015-Present	Coronavirus / Bats, camels	850
COVID-19	2019-	Coronavirus – Unknown (possibly	6,400 (as of Mar 15,

Slika 1. Pandemije prošlosti i današnjice

Izvor: <https://lider.media>

Slika 1. prikazuje primjere pandemija koje su se dogodile tijekom povijesti. Kada se radi o smrti svaka brojka je prevelika, ali promatrajući sliku vidimo da je „SARS“ iz 2002. godine odnio oko 770 života što čini najmanji broj dok je „Crna smrt“ odnijela najveći broj ljudskih života (oko 200 milijuna). Ove brojke su dokaz koliko je ljudski život mali kada se susretne s problemom kao što je ovaj.

Unatoč postojanju bolesti i pandemija tijekom povijesti, postoji jedan dosljedan trend tijekom vremena, a to je postupno smanjenje stope smrtnosti. Poboljšanja u zdravstvu i razumijevanje čimbenika koji inkubiraju pandemiju bili su snažno sredstvo u ublažavanju njihovog utjecaja. U mnogim drevnim društvima ljudi su vjerovali da duhovi i bogovi nanose bolest i uništenje onima koji zaslužuju njegov gnjev. Ta neznanstvena percepcija često je dovela do katastrofalnih reakcija koje su rezultirale smrću tisuća, ako ne i milijuna ljudi. Srećom, čovjekovo razumijevanje uzroka bolesti poboljšalo se što je rezultiralo drastičnim poboljšanjem u reakciji na moderne pandemije, iako se i to danas odvija sporo i nepotpuno (<https://lider.media>).

2.2.1. Velike boginje

U 16. stoljeću, u vrijeme otkrića Amerike, koja je tad imala oko 100 milijuna stanovnika, američki domoroci nisu bili imuni na bolesti koje su im donijeli europski došljaci, što je pridonijelo tome da je gotovo došlo do istrebljenja tog stanovništva. Vodeća bolest s kojom se nisu mogli nositi bile su velike boginje. Bolest koja je u Europi bila prisutna tisućama godina, prenosi se tjelesnim tekućinama, zrakom te preko odjeće. Manifestira se povišenom tjelesnom temperaturom, bolovima po cijelom tijelu te svrbežom popraćenim osipom i krastama po tijelu. Velike boginje izazivaju smrt kod oko 30% zaraženih, a kod preživjelih često ostavlja trajnu unakaženost ili sljepoću. Iako je cjepivo otkriveno još 1796. godine, smatra se da je samo u 20. stoljeću od te bolesti umrlo između 300 i 500 milijuna ljudi. 1977. godine virus je iskorijenjen među ljudskom populacijom, te ga danas nalazimo isključivo u laboratorijima. Iz tog razloga cijepljenje protiv velikih boginja više se ni ne provodi, pa mnogi smatraju da bi se ta bolest mogla početi koristiti kao terorističko oružje.

2.2.2. Španjolska gripa

Kako se Prvi svjetski rat počeo bližiti kraju, stanovništvo je počela desetkovati nova bolest, koja je u par mjeseci primila ne samo razmjere epidemije, već i pandemije. Španjolska gripa pojavila se u ožujku 1918. i do kraja iste godine usmrtila je skoro 40 milijuna ljudi. Za usporedbu, u cijelom Prvom svjetskom ratu poginulo je od ratnih zbivanja nešto više od 8 milijuna ljudi. Sam uzročnik smrti najčešće je bila upala pluća izazvana virusom španjolske gripe, popraćena najčešće obilnim krvarenjem. Simptomi su inače bili klasični simptomi gripe, uz to što su se javljale crne točke najčešće po licu, a smrt je nastupala u pravilu 48 sati nakon zaraze. Virus španjolske gripe uzrokuje mikrob H1N1, a znanstvenici smatraju da je virus prešao s ptica na ljude u SAD-u. Naziva se upravo španjolskom gripom, jer su španjolski mediji najviše pisali o gripi kad se pojavila, budući da Španjolska nije sudjelovala u Prvom svjetskom ratu. Ljudski organizam za razliku od ptičjeg nije imao dovoljno razvijen imunitet da se bori protiv te bolesti, kao što američki domoroci nisu imali imunitet na europske bolesti. Epidemija se nakon otprilike godinu dana utišala, te je virus preuzeo manje opasan oblik, no procjenjuje se da je od španjolske gripe umrlo oko 100 milijuna ljudi.

2.2.3. Crna smrt

Crna smrt koja je 1348. godine doslovce prepolovila europsko stanovništvo, a usmrtila je i velik broj ljudi u Kini i Indiji smatra se prvom pandemijom. Simptomi su uključivali otečene limfne žlijezde, groznicu, kašalj, krvave izbljuvke i poteškoće s disanjem. Crna smrt je dugo smatrana epidemijom kuge koja se na ljude prenosila preko štakora i buha, no novija istraživanja osporavaju tu teoriju. Naime, neki znanstvenici smatraju da je bolest koja je u 14. stoljeću harala Europom bila slična eboli, te da se ne radi o kugi, budući da se radi o bolesti koja može rezultirati velikim gubitkom krvi. Iako se znanstvenici ne mogu usuglasiti koja je bolest skrivila toliko smrti, povijest ju je zabilježila kao Crnu smrt zbog njezinog figurativnog značenja, a ne zbog akralne nekroze - simptoma bolesti zbog kojeg bi koža bolesnika pocrnila zbog potkožnog krvarenja, kao što mnogi misle. Osim po smrtnosti bolest je ostala zapamćena i po tome što je izmijenila socijalnu strukturu ondašnjeg stanovništva, te je promijenila način razmišljanja ljudi tog doba koji su tada počeli živjeti za „ovaj trenutak“.

2.2.4. Malarija

Malarija je bolest koja je među ljudima prisutna oko 4.000 godina te je zabilježena i u nekim grčkim djelima, te indijskim i kineskim tekstovima. Već su u prvim tekstovima ondašnji znanstvenici povezali bolest sa komarcima. Naime, malarija se prenosi komarcima koji bolest prenose na čovjeka dok se hrane njegovom krvlju. Simptomi uključuju visoku temperaturu, groznicu, bol u mišićima te glavobolje. Malarija je, otkad se pojavila, uzrokovala velik broj smrtnosti diljem svijeta, te je broj života koje je odnijela teško procijeniti. Iako se malarija danas uspješno liječi, ona je još uvijek veliki problem u svijetu, posebno u siromašnim zemljama gdje lijekovi nisu dostupni. Na mogućem se cjepivu protiv malarije još uvijek radi.

2.2.5. Tuberkuloza

U DNK-u egipatskih mumija pronađeni su uzročnici tuberkuloze što pokazuje da i ova bolest ima dugačak staž među čovječanstvom. Bakterija koja se širi zrakom, napada pluća uzrokujući bolove u plućima, slabost, gubitak težine, kašalj i obilno znojenje. U nekim slučajevima bolest napada i mozak, bubrege i kralježnicu. Velika epidemija tuberkuloze započela je u Europi u 17. stoljeću i harala je puna dva stoljeća. Poznata kao „velika bijela kuga“ bila je iznimno velik problem u afričkim kolonijama, te još danas desetkuje

siromašno afričko stanovništvo, iako za bolest postoji i cjepivo i lijek. No ipak od onih koji razviju aktivni oblik bolesti, svake godine na svijetu umire 2 milijuna ljudi, što tuberkulozu čini najsmrtonosnijom zaraznom bolešću iza AIDS-a.

2.2.6. Kolera

Indijci su bili upoznati s kolerom od davnina, no ostatak je svijeta došao u dodir s tom bolesti tek u 19. stoljeću. Bolest zahvaća cijelo tanko crijevo, a uzrokuje proljev, povraćanje, grčeve u mišićima, dehidraciju, oliguriju i kolaps. Imunološki sustav većine ljudi može lako „pobijediti“ koleru, no samo ako spriječe dehidraciju u prvih nekoliko dana. Bolest se obično širi kontaminiranom hranom i vodom, a u rijetkim slučajevima i fizičkim kontaktom. Kolera je potakla povećanje brige oko higijenskih uvjeta i navika, te se smatralo da je epidemija uspješno zaustavljena i da je bolest nestala. No ponovo se javila 1961. godine u Indoneziji i proširila na velik dio svijeta, te je prisutna i danas. Smatra se da godišnje od kolere oboli 300.000 ljudi te da od oboljelih njih oko 4.000 umre.

2.2.7. AIDS

AIDS je zasigurno najozloglašena i najraširenija bolest današnjice. Pojavila se osamdesetih godina prošlog stoljeća i od tada ubila više od 25 milijuna ljudi. AIDS je kronična neizlječiva bolest uzrokovana HIV-om (Human Immunodeficiency Virus). Prenosi se krvlju, seksualnim kontaktom, s majke na nerođeno dijete, tijekom poroda i kasnije dojenjem. HIV oštećuje i uništava stanice imunološkog sustava i tako onemogućuje organizmu da se bori protiv bakterijskih, virusnih i gljivičnih infekcija s kojima se inače organizam bori bez ikakvih poteškoća. Znanstvenici smatraju da je bolest prešla tijekom 20. stoljeća s majmuna na čovjeka te se ubrzo proširila i to pogotovo ponovno po Africi, prvenstveno zbog needuciranosti stanovništva o bolesti. Prema nekim statistikama trenutačno je 33.2 milijuna ljudi u svijetu HIV pozitivno, a samo 2007. godine od AIDS-a je umrlo 2.1 milijuna ljudi.

2.2.8. Žuta groznica

Žuta groznica je teška virusna bolest koju prenose komarci. Proširila se poglavito po europskim kolonijama u Americi, te je i sam Napoleon nakon što je poslao vojsku od 33.000 vojnika u Luisianu, a zahvaljujući žutoj groznici vratilo mu ih se samo 4.000 živih, u strahu da ne ostane bez vojske odlučio prodati koloniju. Tipični simptomi žute groznice

su visoka temperatura, groznica, glavobolja, bolovi u mišićima te povraćanje. Otkazivanje jetre uzrokuje da tijelo poprimi žutu boju, otkud i ime bolesti. Usprkos cijepljenjima i lijekovima bolest je u Južnoj Americi i Africi još uvijek prisutna, a smrtnost kod te bolesti iznosi 20-50%.

2.2.9. Pjegavi tifus

Za vrijeme ratova kad se primjerice u rovovima ili logorima velik broj ljudi nalazi u zatvorenom nečistom prostoru, velika je mogućnost da se pojave tjelesne uši s kojima su se kroz povijest morali boriti svi prenatrpani gradovi i prostori. Tjelesna uš svojedobno je harala za vrijeme 2. svjetskog rata kada je i prenosila pjegavi tifus, odnosno rovovsku groznicu. Podizanjem higijenskog standarda ta je vrsta uši danas gotovo iskorijenjena. Simptomi koji se javljaju kod pjegavog tifusa su glavobolja, gubitak apetita, mučnine i visoka temperatura. Budući da bolest utječe na cirkulaciju, javlja se i gangrena te otkazivanje bubrega i upala pluća. Uz to, mogu se javiti i halucinacije i otkazivanje srca. Povećanjem sanitarnih uvjeta, pjegavi je tifus nestao, premda se još ponekad javlja u siromašnijim dijelovima svijeta.

2.2.10. Dječja paraliza

Dječja paraliza je bolest koja je paralizirala i ubijala djecu tisućama godina unatrag. Bolest nastaje kao posljedica virusne upale dijela leđne moždine, a uzrokuje potpunu ili smanjenu pokretljivost. Vjeruje se da virus poliomyelitisa, koji uzrokuje dječju paralizu, ulazi u tijelo kroz usnu šupljinu i da se razmnožava u gastrointestinalnom traktu, a vjerojatno i u susjednim tkivima. Kod dijela takvih osoba virus naknadno zahvaća središnji živčani sustav. Nakon masovne epidemije dječje paralize 1954. godine uvedena su obavezna cijepljenja. Danas se novi slučajevi javljaju tek kod osoba koje nisu cijepljene, kako djece tako i odraslih (<https://www.funkymem.com>).

3. MATERIJAL I METODE

Prikupiti literaturu za potrebe izrade diplomskog rada naslova „REVITALIZACIJA GOSPODARSTVA REPUBLIKE HRVATSKE UZROKOVANA PANDEMIJOM COVID – 19 S NAGLASKOM NA POLJOPRIVREDNI SEKTOR“ bio je jedan vrlo izazovan, ali istovremeno i zanimljiv zadatak. Bilo je nužno uzimati u obzir povjerljivost i točnost izvora informacija osobito jer se radi o pandemiji koja se pojavila prije nešto više od godinu dana. Ona je nešto novo s čim se društvo ovog svijeta susreće pa se samim time nalazi dosta različitih informacija i stajališta s klimavim i neutvrđenim temeljima.

Pri izradi diplomskog rada kao izvor informacija korišteni su sekundarni podaci iz znanstvenih i stručnih relevantnih publikacija različitih autora iz područja medicine, ekonomije te podaci s dostupnih web stranica. Treba naglasiti kako je prilikom istraživanja pažnja bila usmjerena na korištenje najnovijih dostupnih podataka kako bi se što vjerodostojnije i kvalitetnije obradila tema diplomskog rada.

Primjenjena je metoda sinteze i deskripcije prilikom interpretacije dobivenih rezultata kao i formiranja zaključaka. Literaturni izvori kao i fotografije koji su korišteni u diplomskom radu prema pravilu su citirani i navedeni u popisu literature.

4. REZULTATI

4.1. COVID 19 – prijetnja 21. stoljeća?

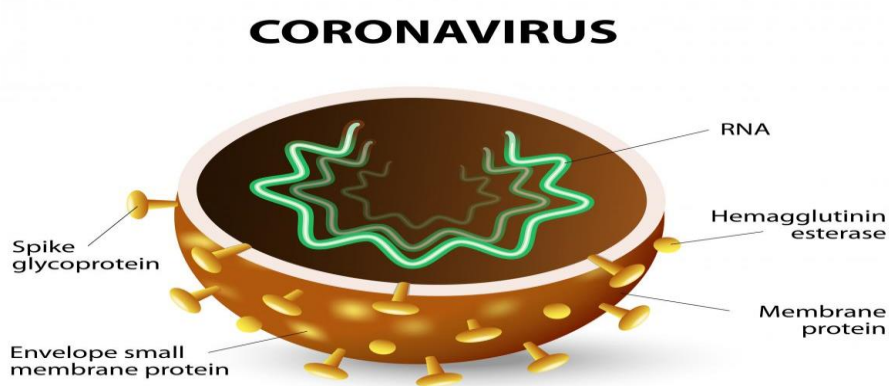
Coronavirusi su velika porodica virusa, koje nalazimo kod ljudi i životinja. Pod elektronskim mikroskopom ovi virusi imaju oblik krune, zbog čega su nazvani po latinskoj riječi *corona*, što znači 'kruna'. Neki coronavirusi poznati su od 1960-ih godina kao uzročnici bolesti kod ljudi, od obične prehlade do težih upala dišnog sustava. No, od 2003. g. počeli su se pojavljivati novi coronavirusi, koji su sa životinja prešli na ljude te se počeli širiti s čovjeka na čovjeka. Nakon pojave SARS-a u Kini 2002. g. te MERS-a na Bliskom Istoku 2012. g. (koji se još uvijek pojavljuje), sada ponovno imamo novi coronavirus. Svjetska zdravstvena organizacija ga je nazvala SARS-CoV-2 (SARS-coronavirus-2), a bolest koju uzrokuje COVID-19 ("*coronavirus disease*") (<https://www.zzjzdnz.hr>).

Prvi slučajevi koronavirusne bolesti 2019 (engl. *coronavirus disease 2019*, skraćeno COVID-19) prouzročeni novim koronavirusom zabilježeni su krajem 2019. godine u kineskom gradu Wuhan. Koronavirusi su RNK virusi ovijeni ovojnicom, poznati kao uzročnici bolesti u rasponu od obične prehlade do ozbiljnih bolesti kao što su MERS (od engl. *Middle East Respiratory Syndrome*) i SARS (od engl. *Severe Acute Respiratory Syndrome*), a novi coronavirus - SARS-CoV-2, novi je soj koronavirusa koji nije bio poznat do izbijanja slučajeva teškog respiratornog sindroma u Kini od kuda se obzirom na laku prenosivost, brzo proširio diljem svijeta te je u ožujku 2020. Svjetska zdravstvena organizacija (WHO) proglasila izbijanje COVID-19 pandemije. Valja spomenuti, da su koronavirusi virusi koji cirkuliraju među životinjama, od kojih neki mogu zaraziti i ljude. Šišmiši se smatraju prirodnim domaćinima ovih virusa, a poznato je i da nekoliko drugih vrsta životinja mogu biti izvor. Na primjer, MERS-CoV uzročnik MERS-a, prenosi se na ljude s deva, dok se teški akutni respiratorni sindrom koronavirus-1 (SARS-CoV-1) prenosi na ljude s cibetke.

SARS-CoV2 se uglavnom prenosi putem respiratornih kapljica i aerosola od zaražene osobe kad kihne, kašlje, govori ili diše te je u neposrednoj blizini drugih ljudi. Virus je također izoliran iz fecesa zaraženih osoba, što ukazuje na to da fekalno-oralni prijenos također može biti put infekcije. Kapljice se mogu udisati ili sletjeti na površine s kojima drugi dolaze u kontakt, a zatim se zaraze kad dodirnu nos, usta ili oči. Novi coronavirus

može preživjeti na površinama od svega nekoliko sati (bakar, karton) do određenog broja dana (plastika i nehrđajući čelik). Međutim, količina održivog virusa s vremenom opada i možda je neće biti uvijek u dovoljnim količinama da izazove infekciju. Trenutno se procjenjuje da je razdoblje inkubacije za COVID-19, tj. vrijeme između izloženosti virusu i pojave prvih simptoma, između 1 i 14 dana.

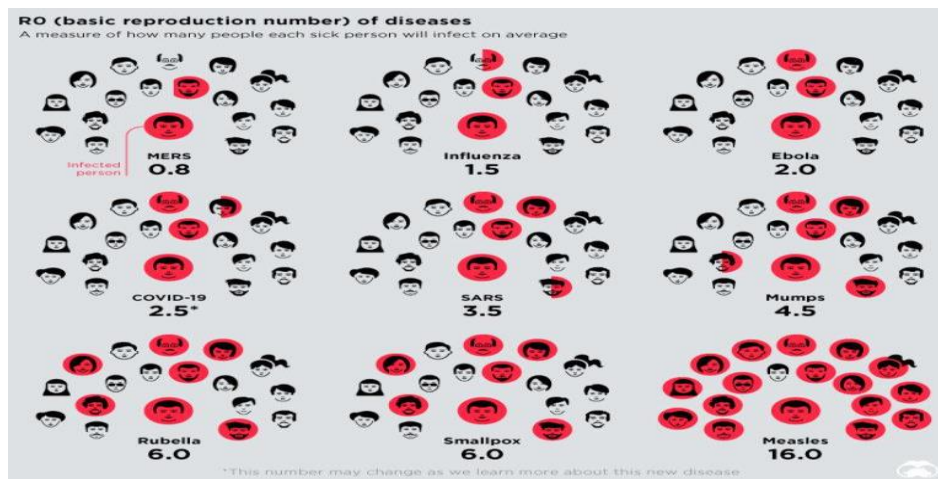
Valja istaknuti, da se SARS-CoV-2 može prenijeti kada zaražene osobe pokažu simptome poput kašlja. Zaražena osoba također može prenijeti virus do dva dana prije nego što pokaže simptome. Procjenjuje se da zarazno razdoblje u umjerenim slučajevima traje 8 do 10 dana, a u težim slučajevima u prosjeku do dva tjedna (<https://www.cybermed.hr>).

Slika 2. COVID – 19 - shematski prikaz

Izvor: <https://www.zzjzdnz.hr>

Prema dostupnim informacijama, infekcija novim coronavirusom najčešće uzrokuje simptome poput povišene temperature, suhog kašlja i umora, dok se rjeđe javljaju bolovi u tijelu, začepljen nos i grlobolja. U jedne od pet oboljelih osoba može doći do otežanog disanja i razvoja upale pluća, a u rjeđim slučajevima i do smrti. Čini se kako su starije osobe i osobe s kroničnim bolestima (npr. bolesti srca i dijabetes) podložnije težim oblicima bolesti. Ipak, valja naglasiti kako i druge osobe mogu teže oboljeti od COVID-19 infekcije. Određeni broj zaraženih osoba ne pokazuju nikakve simptome bolesti (tzv. asimptomatski slučajevi) (<https://www.zzjzdnz.hr>).

Slika 3. Reprodukcijski broj bolesti

Izvor: <https://lider.media>

Znanstvenici koriste osnovnu mjeru za praćenje zaraznosti bolesti koja se naziva reprodukcijski broj - također poznata kao R_0 ili 'R nultu'. Taj nam broj govori koliko će u prosjeku svaka bolesna osoba zaraziti ljudi. Iako su ospice najviše virulentne, napori cijepljenja i imunitet kolektiva mogu spriječiti njihovo širenje. Što je više ljudi imuno na bolest, to je manja vjerojatnost da će se razmnožavati, što čini cijepljenje kritičnim za sprječavanje ponovnog izbijanja poznatih i izlječivih bolesti (<https://lider.media>).

4.2. Brojke kao alat analize i praćenja cjelokupne situacije

Prema najnovijim podacima stranice Google News trenutačni ukupni broj oboljelih od COVID – 19 virusa u svijetu na dan 22. kolovoza 2021. iznosi 211.364.677 ljudi. Broj smrtnih slučajeva iznosi 4.423.507.

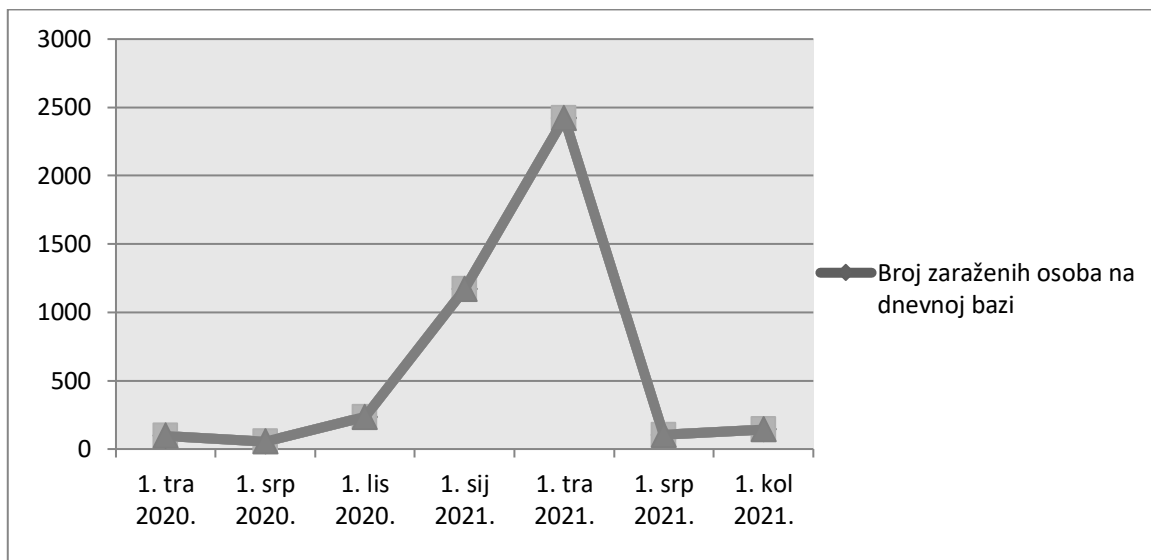
Tablica 1. Broj zaraženih od COVID – 19 virusa po državama

Lokacija	Ukupan broj slučajeva	Broj slučajeva na milijun ljudi	Smrtni slučajevi
Cijeli svijet 🌐	211.364.677	27.182	4.423.507
SAD 🇺🇸	37.744.654	114.532	628.100
Indija 🇮🇳	32.424.234	23.832	434.367
Brazil 🇧🇷	20.556.487	97.269	574.209
Rusija 🇷🇺	6.633.521	45.204	172.257
Francuska 🇫🇷	6.473.458	96.509	111.856
Ujedinjeno Kraljevstvo 🇬🇧	6.460.930	97.251	131.591
Turska 🇹🇷	6.197.011	74.524	54.327
Argentina 🇦🇷	5.130.852	114.174	110.217
Kolumbija 🇨🇴	4.886.897	98.934	124.121
Španjolska 🇪🇸	4.770.453	101.283	83.136
Iran 🇮🇷	4.640.695	55.690	101.354
Italija 🇮🇹	4.478.691	74.343	128.728

Izvor: Izradio autor prema dostupnim podacima Google News - a

Tablica 1. zorno prikazuje ukupan broj zaraženih po pojedinim zemljama u svijetu. Na prvom mjestu su Sjedinjene Američke Države, a na drugom mjestu je Indija. Da se situacija može promijeniti u trenutku svjedoči i situacija u kojoj je Indija zauzela drugo mjesto po broju zaraženih dok se Italija trenutno nalazi na dvanaestom mjestu što nije bio slučaj u samim začecima korona virusa kada je Italija bila glavno žarište novozaraženih.

Trenutno u Republici Hrvatskoj ukupan broj zaraženih od početka pandemije (veljača) pa do dana 22. kolovoza 2021. iznosi 369.392 osobe. Broj smrtnih slučajeva iznosi 8.298.

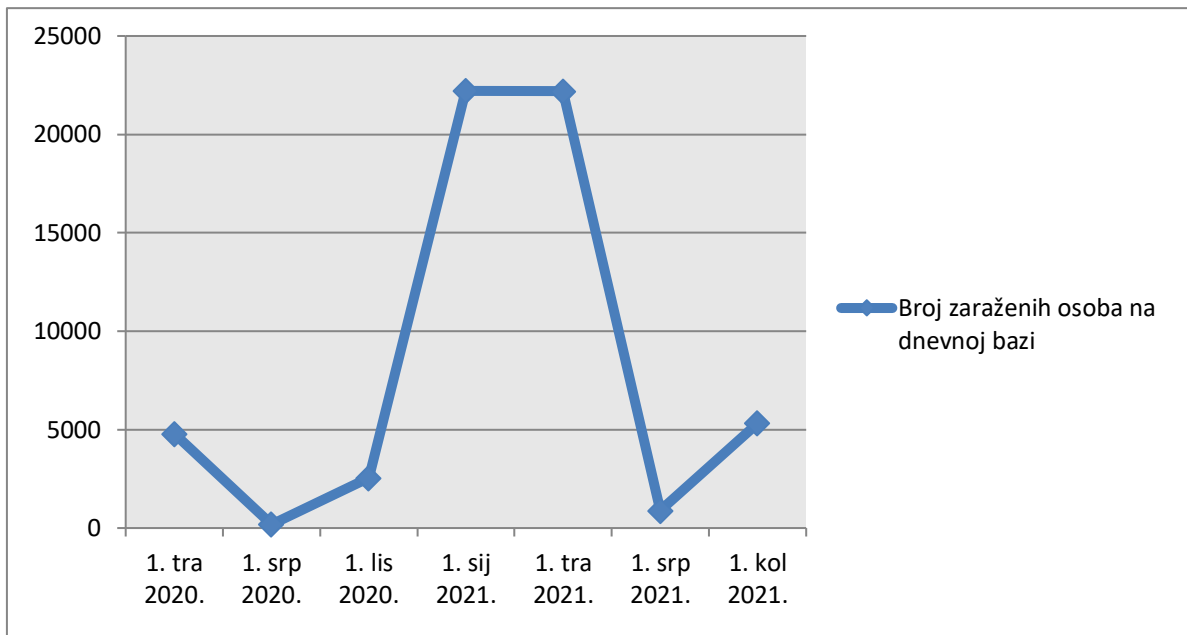

Grafikon 1. Kretanje krivulje zaraženih od COVID – 19 u Republici Hrvatskoj

Izvor: Izradio autor prema dostupnim podacima Google News - a

Grafikon 1. prikazuje kretanje krivulje zaraženih COVID – 19 virusom u Republici Hrvatskoj. Krivulja je to koja je tijekom čitavog ovog vremena vizualno prikazivala stanje u pogledu zaraženih virusom. Uočljivo je kako je ta krivulja zadržavala svoj linearni rast, ali je nažalost u međuvremenu došlo i do eksponencijalnog rasta što svakako nije bilo u interesu Nacionalnog stožera civilne zaštite, ali i svih građana Republike Hrvatske. Pozitivna je vijest ta kako linija polako opada što čini sve nas zajedno ponosnim jer smo uspjeli nešto što većina zemalja nažalost nije.

Usporedbe radi u nastavku slijedi Grafikon 2. koji prikazuje kretanje krivulje zaraženih u Italiji, žarištu koronavirusom.

Grafikon 2. Kretanje krivulje zaraženih od COVID – 19 u Italiji

Izvor: Izradio autor prema dostupnim podacima Google News - a

Prateći dostupne informacije o samim počecima pojave COVID – 19 virusa upoznati smo sa situacijom koja je pogodila susjednu Italiju gdje se virus puno ranije pojavio nego u Republici Hrvatskoj. Krivulja bilježi značajniji porast broja zaraženih nego što je to u Hrvatskoj što možemo pripisati kasnom reagiranju i poduzimanju raznih epidemioloških mjera kako bi se virus spriječio u njegovom širenju. Kasno reagiranje je rezultiralo eksponencijalnim rastom krivulje što je dovelo do kolapsa zdravstvenog sustava i u konačnici velikog broja umrlih. Je li se moglo prije reagirati i je li učinjeno sve da do ovoga ne dođe nije na nama da sudimo. U takvim situacijama, a osobito kada se radi o velikom pritisku što zahtjeva brzo donošenje odluka i mala greška može izazvati katastrofalne posljedice. Pozitivno je to što danas krivulja polako opada i život se koliko toliko vraća u „novu normalu“.

4.3. Cjepivo protiv COVID – 19 virusa - svjetlo na kraju tunela?

Probudimo se kao i svako jutro, a možda i ne. Živimo život kao svaki dan zaokupljeni vlastitim obvezama i brigama ne razmišljajući što nas može zadesiti u jednom trenutku i učiniti da se čitav svijet nalazi u istoj problematičnoj situaciji bez mogućnosti potencijalnog izlaska iz iste. Više od godinu dana budnim okom pratimo uživo javljanja s press konferencija Nacionalnog stožera civilne zaštite ne bi li eto baš taj dan saznali nešto novo i hoće li doći kraj ovoj situaciji koja nas je sve pogodila i zadesila. A onda dođe dan

kada se počinje spominjati cjepivo koje postaje svjetlo na kraju tunela i nada da ćemo se vratiti ponovno u normalu ili barem onu sličnu normalu koja bi učinila da ponovno posjedujemo onaj osjećaj sigurnosti.

Prema izvještaju Svjetske Zdravstvene Organizacije objavljenome 19.2.2021. trenutno se u raznim fazama razvoja nalazi ukupno 251 potencijalno cjepivo, od kojih je njih 70 u kliničkim fazama razvoja, a 16 ih se trenutno nalazi u zadnjoj fazi kliničkih istraživanja – takozvanoj fazi 3. Nekoliko cjepiva je odobreno i već se neko vrijeme koriste u širokomu cijepljenju populacija diljem svijeta. U Europskoj Uniji i u Hrvatskoj trenutno su odobrena 3 cjepiva protiv SARS-CoV-2 od kompanija Pfizer/BioNtech, Moderna i Oxford/AstraZeneca, no s tako izdašnim brojem potencijalnih cjepiva još u raznim fazama istraživanja, u bliskoj budućnosti zasigurno možemo očekivati i odobrenje drugih cjepiva.

Cjepivo razvijeno od strane Sveučilišta u Oxfordu i kompanije AstraZeneca ChAdOx1 temelji se na upotrebi nereplicirajućeg adenoviralnog vektora (adenovirus čimpanzi) koji sadrži gen za spike glikoprotein. Klinička ispitivanja ovoga cjepiva objavljena su u jednome od vodećih svjetskih časopisa *The Lancet*, a sadrže skupne podatke o 4 istraživanja faze 3 provedene u Ujedinjenom Kraljevstvu, Južnoafričkoj Republici i Brazilu na ukupno 11.636 ispitanika tijekom 4 mjeseca. Sveukupna djelotvornost u sprječavanju simptomatske infekcije je procijenjena na 70,4%, no značajno je istaknuti da u grupi koja je primila cjepivo nije došlo niti do jedne hospitalizacije kao posljedice COVID-19.

Rezultati 3. faze ispitivanja cjepiva tvrtki Pfizer/BioNTech i Moderna su oba objavljena u *New England Journal of Medicine*. Cjepivo razvijeno od strane Pfizer/BioNTech je svoju djelotvornost od 95% pokazalo u istraživanju na ukupno 43.448 sudionika. Cjepivo razvijeno od kompanije Moderna je u ispitivanju koje je uključilo 30.420 ispitanika pokazalo učinkovitost 94,1%. Oba cjepiva su ispitana na značajnome broju ispitanika te su pokazala visoku djelotvornost.

U raznim fazama razvoja se nalazi još značajan broj potencijalnih cjepiva, od kojih će neka zasigurno biti odobrena u skoroj budućnosti, a trenutno dostupna cjepiva protiv SARS-CoV-2 virusa su razvijena i odobrena u rekordnome vremenu, ali je njihova djelotvornost i sigurnost ispitana u velikim i kvalitetnim istraživanjima. Iako cjepiva, kao i svi drugi lijekovi i medicinski proizvodi, imaju svoje određene nuspojave, njihova korist za

pojedince i društvo nadasve nadvladava potencijalan rizik. Sva cjepiva dostupna u Republici Hrvatskoj u velikoj mjeri štite od simptomatske zaraze, ali ono što je najvažnije pokazuju izvanredni zaštitni učinak od razvijanja teških kliničkih slika koje bi zahtijevale hospitalizaciju (<https://www.cybermed.hr>).

Slika 4. Cjepivo protiv COVID – 19 virusa

Izvor: <https://www.cybermed.hr>

Podaci preuzeti sa stranice Google News potvrđuju kako broj potpuno cijepljenih osoba u svijetu na dan 22. kolovoza 2021. iznosi 1.899.999.918. Pod terminom „potpuno cijepljeni“ podrazumijevaju se osobe koje su u potpunosti primile cjepivo što bi značilo dvije doze. Naravno, moramo imati i na umu kako se pojedina cjepiva poput "Johnson&Johnson" cjepiva primaju jednokratno odnosno u jednoj dozi pa će samim time i termin „potpuno cijepljeni“ u ovom slučaju imati drugačije značenje.

Tablica 2. Broj primljenih doza, potpuno cijepljenih osoba i postotak potpuno cijepljene populacije

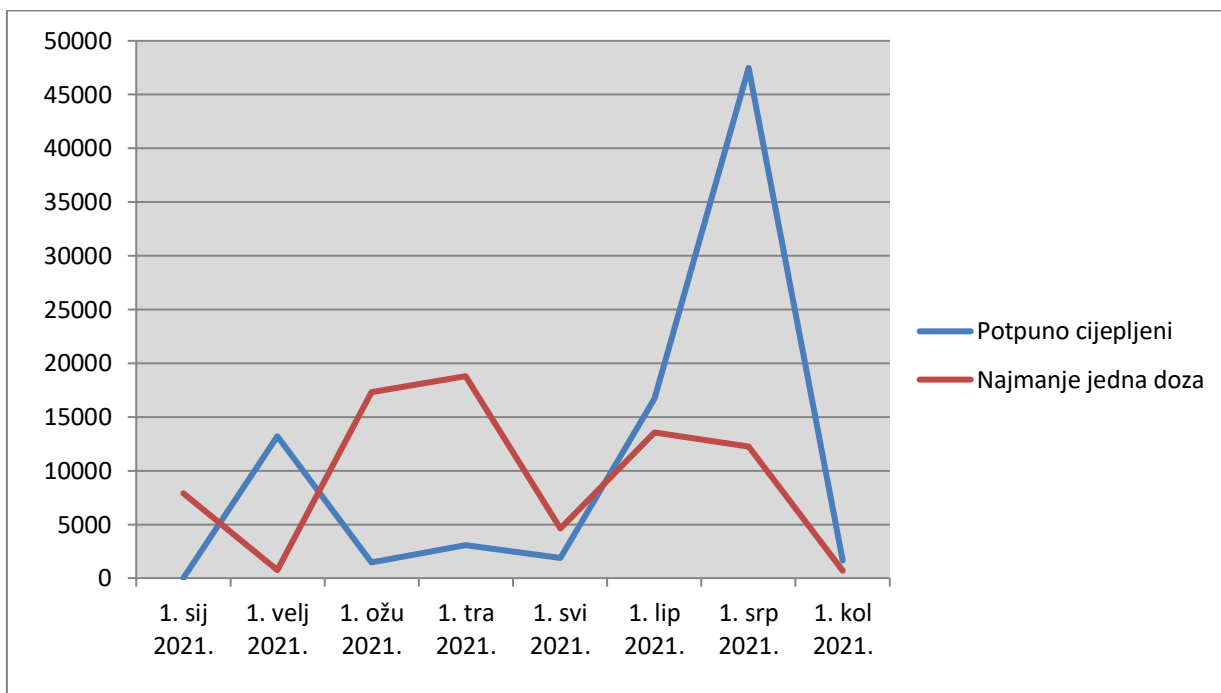
Lokacija	Ukupan broj primljenih doza	Potpuno cijepljene osobe	Postotak potpuno cijepljene populacije
Cijeli svijet 	4.934.496.760	1.899.999.918	24,4 %
Kontinentalna Kina 	1.832.450.000	223.299.000	15,9 %
Indija 	576.365.820	128.072.936	9,4 %
SAD 	361.684.564	170.406.785	51,7 %
Brazil 	173.650.317	53.240.329	25,2 %
Japan 	115.739.998	50.527.102	40,1 %
Njemačka 	99.340.944	48.860.871	58,8 %
Ujedinjeno Kraljevstvo 	89.070.370	41.496.576	62,5 %
Turska 	88.443.350	34.963.740	42 %
Indonezija 	88.197.072	31.210.922	11,7 %
Francuska 	82.917.669	36.851.088	54,9 %

Izvor: Izradio autor prema dostupnim podacima Google News – a

Činjenica je kako je COVID – 19 virus potekao iz Kine krajem 2019. – te godine. Među prvima koji su se suočili s posljedicama ovog virusa, ali i prvi kada govorimo o procijepljenosti stanovništva čemu svjedoči i Tablica 2. Da im je cijepljenje pomoglo svjedoči i sve manji broj zaraženih na dnevnoj bazi pa tako Kina trenutno broji 94.599

slučajeva što je, ako se vratimo na same početke puno manji broj, a time i uspjeh Kine kao države.

Istovremeno broj potpuno cijepljenih osoba u Republici Hrvatskoj na dan 22. kolovoza 2021. iznosi 1.576.504 ili 38,7% stanovništva. U nastavku slijedi graf koji prikazuje putanju procijepljenosti hrvatskog stanovništva.

Grafikon 3. Krivulja potpuno cijepljenih osoba i krivulja onih koji su primili jednu dozu cjeviva

Izvor: Izradio autor prema dostupnim podacima Google News – a

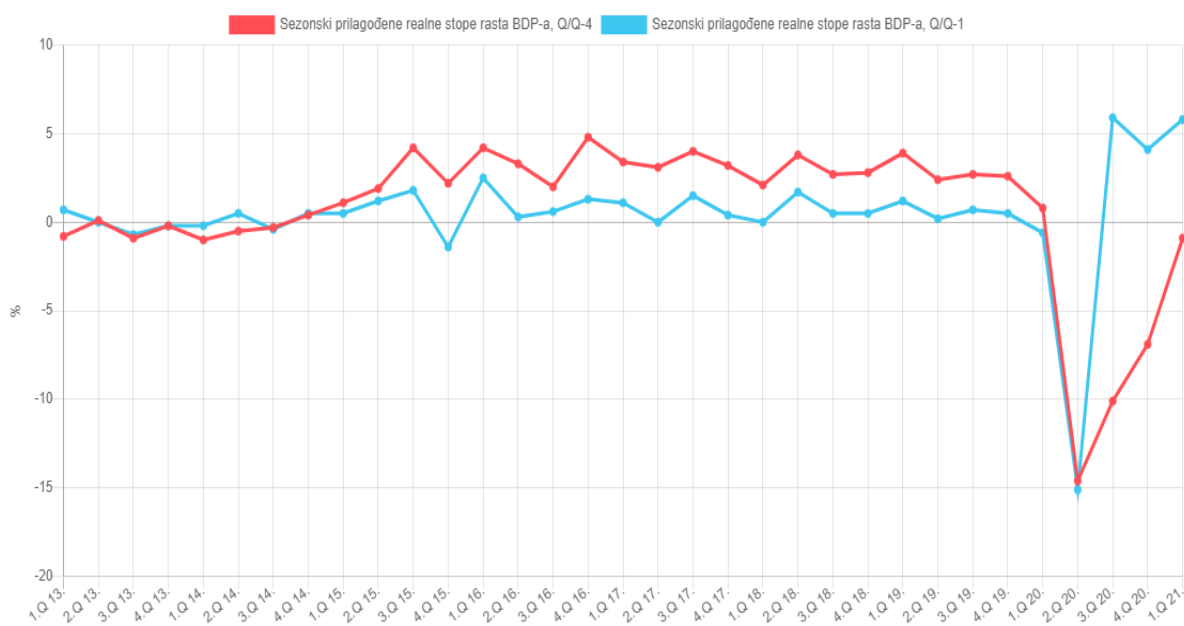
Prilikom dolaska prvih doza cjeviva u Republiku Hrvatsku, Nacionalni stožer civilne zaštite je nekoliko puta isticao kako je to povijesni trenutak kako za Hrvatsku tako i za čitav svijet. Cilj Nacionalnog stožera bio je da se do ljeta 2021. godine procijepi minimalno 50 – 70 % hrvatskog stanovništva čime bi imali šanse za osiguranje kolektivnog imuniteta, a time i kakvu takvu priliku za povratak u normalu. Nažalost, ovaj gore grafikon pokazuje kako se to nije dogodilo. Procijepljenost trenutno iznosi 38,7 % što je daleko od onog prvotno planiranog scenarija. Do toga možemo reći da je došlo dijelom zbog nedovoljne informiranosti stanovnika Republike Hrvatske što sa sobom povlači činjenicu da im je samo cjevivo nepoznanica, a kada je čovjeku nešto nepoznato onda postoji i određena doza straha. Veliku ulogu u privlačenju ljudi ka cijepljenju igraju i

mediji. Nažalost, neki od njih često puta plasiraju iskrivljenu sliku i krive informacije, a time štete učinkovitosti sustava čiji je cilj poboljšanje zdravstvene slike hrvatskog naroda.

4.4. Posljedice širenja COVID – 19 virusa na gospodarstvo Republike Hrvatske

4.4.1. Bruto domaći proizvod (BDP)

Zbog pandemije bolesti COVID-19 mnoge su države morale poduzeti mjere za ublažavanje njezinih ekonomskih posljedica. Mjere ograničavanja gospodarskih aktivnosti i kretanja ljudi utjecale su i na agregate tromjesečnih nacionalnih računa te na kvalitetu i dostupnost mnogih izvora podataka koji se uobičajeno primjenjuju u procjeni bruto domaćeg proizvoda (BDP-a). Podaci pokazuju da je pandemija uvelike utjecala na slabljenje hrvatskoga gospodarstva od sredine ožujka 2020.

Slika 5. Sezonski prilagođene stope rasta tromjesečnog BDP – a

Izvor: <https://www.dzs.hr>

No ekonomska aktivnost u prvom tromjesečju 2021. snažno se ubrzava u odnosu na prethodno tromjesečje, iz čega se može zaključiti da se gospodarstvo oporavlja. Prva procjena, naime, pokazuje da je tromjesečni BDP u prvom tromjesečju 2021. realno manji

za 0,7% nego u istom tromjesečju 2020., što je mnogo blaži pad nego što je bio u četvrtom tromjesečju 2020., kada je iznosio 7,2%.

Slika 6. Realne stope rasta tromjesečnog bruto domaćeg proizvoda (0 = 4.Q 2008. i 1.Q 2020.)

Izvor: <https://www.dzs.hr>

Prva procjena, prema izvornim podacima, pokazuje da je tromjesečna bruto dodana vrijednost (BDV) u prvom tromjesečju 2021. realno manja za 0,8% u odnosu na isto tromjesečje 2020. Tromjesečni pad BDV-a vidljiv je u većini djelatnosti, a na pad su najviše utjecale djelatnosti Trgovine na veliko i na malo, Prijevoza i skladištenja, Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane te Poslovanje nekretninama. Mogući veći pad BDV-a djelomice je ublažen porastom u djelatnostima Prerađivačke industrije i Građevinarstva. U prvom tromjesečju 2021. i dalje su na snazi bile epidemiološke mjere zatvaranja i ograničavanja obavljanja dijela gospodarskih aktivnosti, što je snažno utjecalo na pad turističkih aktivnosti i u tom tromjesečju.

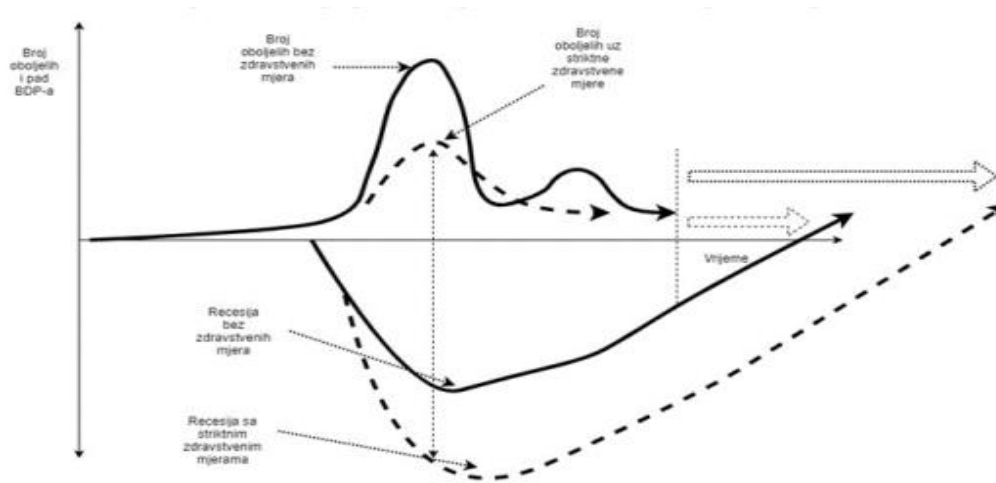
Industrijska proizvodnja u prvom tromjesečju nastavlja sa snažnim rastom, a djelatnosti koje su ostvarile najveći porast u prvom tromjesečju 2021. jesu: Proizvodnja kemikalija i kemijskih proizvoda, Proizvodnja metala, Proizvodnja gotovih metalnih proizvoda, Proizvodnja računala i elektroničke opreme, Ostala prerađivačka industrija i Proizvodnja električne opreme. Porast je zabilježen u svim djelatnostima Građevinarstva: Gradnji zgrada, Gradnji građevina niskogradnje i Specijaliziranim građevinskim djelatnostima.

Potrošnja kućanstava imala je u prvom tromjesečju 2021. pad od 0,4%, što je mnogo blaže nego u prethodnom tromjesečju. Na pad stope rasta od 0,4% najviše je utjecao pad prometa ugostiteljskih usluga od 40%, pad prometa prometnih usluga od 35% (zbog pada putničkih kilometara) te pad u uslugama rekreacije i kulture od 3,0%, ne samo zbog smanjenog prometa u putničkim agencijama, sportskim djelatnostima i djelatnostima kockanja i klađenja nego i zbog smanjenja imputirane rente. Nasuprot tom trendu, zabilježen je porast prometa za 4,8% u trgovini na malo – trgovini poštom, preko kataloga, interneta i televizije. Bruto investicije u fiksni kapital u prvom su tromjesečju 2021. realno rasle 4,6%, što je ublažilo još veći pad BDP-a. Rast bruto investicija u fiksni kapital prati znatno povećanje obujma građevinskih radova te u manjoj mjeri rast obujma postrojenja i opreme. Utjecaj pandemije bolesti COVID-19 na globalno gospodarstvo očitovao se i u velikom padu trgovinskih tokova između Republike Hrvatske i drugih država. Zbog pada u putovanjima, prometu i ostalim poslovnim uslugama može se uočiti pad i u uvozu te izvozu usluga. Nasuprot tomu, vidljiv je porast uvoza i izvoza roba, zbog intenziviranja robne razmjene (<https://www.dzs.hr>).

4.4.2. Krivulja pandemijskog šoka i krivulja ekonomske krize

Aktualna ekonomska kriza inicirana je medicinskim šokom koji ima svoje pravilnosti i odgovarajuću distribuciju nastanka i nestanka. Krivulja pandemijskog medicinskog šoka obično obuhvaća šest faza koje se međusobno izmjenjuju, ali u kojima problem ima različitu dinamiku i različito vremensko trajanje što je iznimno važno za prepoznavanje pravog trenutka djelovanja na ispravan način. Tih šest faza jesu: (1) ispitivanje prvih slučajeva; (2) prepoznavanje potencijala za kontinuirani prijenos; (3) iniciranje pandemijskog vala; (4) ubrzanje pandemijskog vala (5) usporavanje pandemijskog vala i (6) pripreme za buduće pandemijske valove. Prve dvije faze čine predpandemijski interval u kojem je velika odgovornost na medicinskoj struci da na vrijeme uoči, prepozna, alarmira i poduzme mjere zdravstvene zaštite. Ostale četiri faze obuhvaćaju pandemijski interval. Prva smrt u Kini zabilježena je 9. siječnja 2020., a izvan Kine 13. siječnja (Tajland). Do kraja siječnja već su mnoge zemlje imale prve slučajeve, a već 11. ožujka proglašena je pandemija. U Hrvatskoj je prvi slučaj oboljenja objavljen 25. veljače 2020. godine, skoro dva mjeseca kasnije u odnosu na pojavu oboljenja u Kini. Vlada RH na 214. sjednici održanoj 17. ožujka 2020. usvaja 63 mjere za pomoć gospodarstvu (od toga 31

mjera su različite odgode plaćanja, 15 se odnose na zajmove i olakšavanje zajmova i garancija, a ostale su uglavnom anegdotalnog karaktera). Trenutak usvajanja mjera je bio dobar jer je Vlada reagirala u fazi iniciranja pandemijskog vala (tjedan dana nakon proglašenja pandemije i tri tjedna nakon objave prvog oboljelog), ali je sadržaj mjera bio relativno neuvjerljiv i neadekvatan jer su svi akteri u toj fazi, s obzirom na poznata iskustva Kine i drugih zemalja, sasvim jasno mogli predvidjeti da Hrvatska ulazi u neizvjesnu fazu ubrzavanja pandemijskog vala te da će ekonomske štete biti nesagledive pa su stoga imali opravdano veća očekivanja.

Slika 7. Teorijska krivulja pandemije COVID – 19 i krivulja recesije

Izvor: Čavrak, 2020.

Prethodna razmatranja su važna najmanje zbog dva razloga, a oba se tiču vremenskog profila i snage utjecaja zdravstvenog šoka na gospodarstvo. Prvo, vremenska dinamika zdravstvenog šoka prethodi gospodarskim šokovima, a drugo, profil gospodarskog šoka je inverzan u odnosu na intenzitet zdravstvenog šoka odnosno mjera zdravstvene zaštite. Veći intenzitet mjera zdravstvene zaštite (gornja krivulja s crtkanom linijom) s ciljem poravnavanja krivulje pandemije više opterećuje zdravstveni sustav (i naglo povećava njegove troškove) te generira veću negativnu amplitudu gospodarskih šokova i dublju ekonomsku krizu (donja krivulja s crtkanom linijom). Uvođenje uvjeta karantene (zaustavljanje proizvodnje i kretanja ljudi, zaustavljanje robnih i financijskih tokova, zatvaranje trgovina, obrta, javnih ustanova i službi, zatvaranje škola, vrtića, fakulteta i sl.) znači potpuno zaustavljanje nekih djelatnosti ili njihovo smanjenje na minimum.

Upravo činjenica iznenadnog zaustavljanja gospodarstva („sudden stop“) odnosno njegovog zaključavanja („lockdown“) i to u gotovo svim dijelovima svijeta istovremeno čini bitnu razliku ove gospodarske krize od onih koje bilježi ekonomska povijest. Krivulje pandemije i recesije imaju teorijski karakter. Empirijski podaci i dostupne procjene upućuju na zaključak da bi faze ubrzavanja i usporavanja pandemije u slučaju Republike Hrvatske mogle trajati 30-90 dana uz potencijalnu opasnost nastanka jednog ili više naknadnih valova. Što se tiče ekonomske krize koja slijedi ona bi prema prvim procjenama mogla trajati 6-12 mjeseci s produljenim djelovanjem možda i do kraja 2021. godine. Dubina ekonomske krize, mjerena padom bruto domaćeg proizvoda (BDP) mogla bi se kretati u rasponu 10 - 25 % (2020.). Procjena za Republiku Hrvatsku zasada je iznesena u širokom rasponu zbog postojanja jako velikog broja nepoznanica.

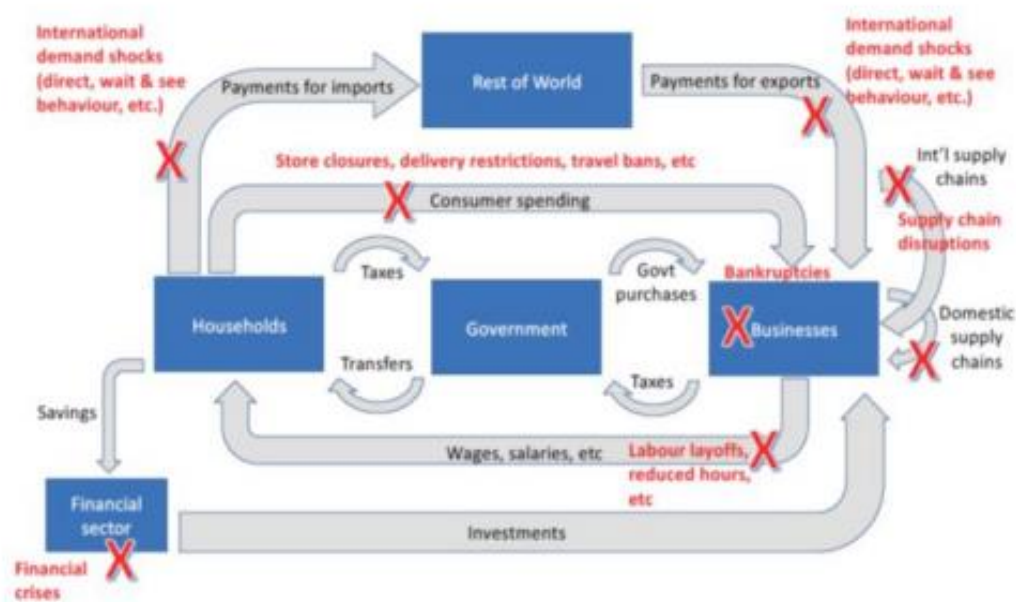
Dubina i trajanje ove krize inicijalno će ovisiti o javnozdravstvenom odgovoru i uspjehu. U slučaju uspješnog javnozdravstvenog odgovora što podrazumijeva kontrolu širenja virusa u roku od dva do tri mjeseca izgledi za gospodarski oporavak bi mogli biti pozitivniji. Osobito teško stanje će biti u zemljama u kojima u strukturi gospodarstva prevladavaju sektor turizma, zabave i tercijarnih usluga. (Pre)visoka ovisnost hrvatskoga gospodarstva o turizmu (tzv. „Nizozemska bolest“) bila je predmetom upozorenja od strane brojnih ekonomista i stručnjaka te institucija poput njemačkog IFO Instituta. Strukturne reforme i strukturne promjene su izostale, bez obzira na ova upozorenja uglavnom zbog povoljnog učinka turizma na platnu bilancu i rast deviznih rezervi. Međutim sada se pokazala sva ranjivost takve nepovoljne strukture nacionalnog gospodarstva. Vrlo je malo sektora koji povećavaju proizvodnju. To se odnosi uglavnom na sektore koji proizvode medicinsku opremu i materijal koji je potreban u borbi protiv zaraze, sektor hrane, telekomunikacija, lijekova i neki sektori energije i usluga (Čavrak, 2020.).

4.4.3. Kriza COVID – 19 i kružni ekonomski tok

Precizne kvantifikacije učinaka krize još uvijek se nitko ne usuđuje iznositi jer, kao što je rečeno, postoji puno nepoznanica. U svakom slučaju za troškove zdravstvene krize i eliminaciju ekonomske krize mora se unaprijed osigurati i uložiti iznos koji će biti ekvivalentan potencijalnom gubitku BDP-a, a to je u nepovoljnijem scenariju iznos koji se lako može približiti broju od 100 milijardi kuna. Prema uobičajenoj vremenskoj distribuciji kretanja makroekonomskih varijabli, investicije će se najsporije oporavljati jer smo suočeni s velikim šokom ponude i potražnje što znači da će i nakon završetka

zdravstvene krize, poduzeća poslovati na niskoj razini kapaciteta. Obnova investicijske potrošnje se u „standardnim“ krizama zbiva otprilike šest do osam mjeseci iza oporavka osobne potrošnje. Sve navedeno ukazuje na izvjesnost velikog pada proračunskih prihoda (poreznih i neporeznih). Njihov pad će biti veći što će adekvatne mjere potpore poduzećima i građanima biti manje, a pogotovo ako se poduzmu sa zakašnjenjem. Sve navedeno imati će veliki utjecaj na financijska tržišta, tržište vrijednosnica (obveznica i dionica) kao i na tržište deviza. Sasvim je izvjesno da će posljedice zdravstvene krize u gospodarstvu biti velike, a događaju se kompleksno i zahvaćaju cijeli gospodarski sustav. Najbolji sumarni prikaz učinaka zdravstvene krize COVID-19 na gospodarstvo dao je R. Baldwin koristeći model kružnog ekonomskog toka.

Slika 8. Višestruki udari COVID – 19 u ekonomskom kružnom toku

Izvor: Čavrak, 2020.

Iako pojednostavljen i idealiziran ovaj prikaz funkcioniranja gospodarstva jasno pokazuje osnovne točke utjecaja zdravstvene krize na ekonomski „stroj“. Sasvim je jasno da gospodarstvo funkcionira ako funkcioniraju novčani tokovi koje izazivaju procesi proizvodnje, razmjene i potrošnje. Zbog toga je najvažnije da se očuvaju novčani tokovi jer njihov prekid u bilo kojoj točki izaziva zastoj čitavog „stroja“. Crvene oznake „X“ pokazuju na kojim mjestima šokovi koje inducira zdravstvena kriza narušavaju normalni novčani tok. Ako krenemo od lijeve strane u smjeru kazaljke na satu: Kućanstva koja

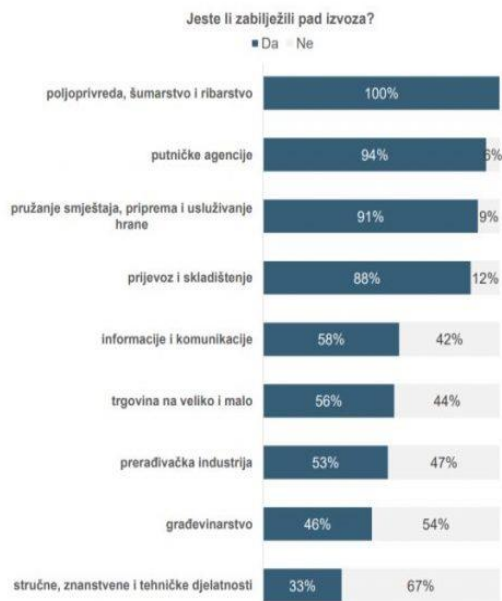
izgube primanja (plaće, rente, mirovine, socijalne naknade) doživljavaju financijske probleme i bankrot (nemogućnost otplate zajmova, nemogućnost plaćanja računa za javne usluge i sl.). Situacija kućanstava u Hrvatskoj je osobito teška zbog zatečenog stanja kojem je prethodila dugotrajna recesija i financijsko iscrpljivanje. Mnogi su zbog toga izvrgnuti relativno visokim dugovima pa nemaju rezervi kojima bi na dulje vrijeme premostili situaciju u kojoj su se našla bez vlastite volje ili odluke. Egzistencija mnogih kućanstva ovisi gotovo isključivo od tekućeg dohotka. Pad dohotka kućanstava smanjuje potrošnju na robe i usluge, a samim tim i dotok novca prema poduzećima i državi. Pad potražnje smanjuje domaću potražnju, ali i uvoz. Kako se kriza istovremeno događa skoro u cijelom svijetu dolazi do prekida izvoza i uvoza jer se prekidaju globalni lanci proizvodnje i opskrbe. To smanjuje međunarodne novčane tokove. To posebno snažno utječe na mala i otvorena nacionalna gospodarstva poput hrvatskoga. Velika gospodarstva poput SAD-a, Kine, Njemačke, Velike Britanije i sl. imaju manji stupanj otvorenosti i veća unutarnja tržišta pa lakše amortiziraju šok pada inozemne potražnje. Pad izvoza će imati veći negativni utjecaj na hrvatsko gospodarstvo nego neka druga europska gospodarstva koja su manje otvorena i više samodostatna jer su izgradila konkurentniju gospodarsku strukturu. Pad potražnje i negativni šokovi ponude dovode do brojnih poremećaja u domaćim i međunarodnim lancima proizvodnje i opskrbe za čiju obnovu, rekonstrukciju i restrukturiranje treba puno vremena nakon završetka zdravstvene krize. To će biti najveći i dugoročniji problem jer će snažni pad proizvodnje biti teško vratiti u normalu ne samo zbog prekida lanaca proizvodnje i opskrbe nego i zbog potencijalnih budućih odluka nekih zemalja da u budućnosti povećaju samodostatnost u sektorima hrane, energije i lijekova što će za druge zemlje značiti manje narudžbe i manju izvoznu potražnju. Poduzeća u Hrvatskoj su prethodno bila suočena s produženom šestogodišnjom krizom i kreditnim slomom što je dugo vremena ograničavalo rast investicija i tehnološku obnovu tako da je gospodarstvo ovu krizu dočekalo sa značajnim tehnološkim zaostacima, a ova će kriza te probleme značajno produbiti. Osim toga, hrvatsko gospodarstvo ima nekoliko velikih strukturnih problema. Jedan je nepovoljna struktura u kojoj prevladavaju mala i mikro poduzeća za koja se svojevremeno tvrdilo da su u prednosti što su fleksibilna. Ta će se prednost sada pokazati kao nedostatak jer većina malih i srednjih poduzeća nema financijskog kapaciteta da izdrži dulje razdoblje ovako velikog pada proizvodnje i prometa, a prednost fleksibilnosti će u pravilu biti korištena za otpuštanje radne snage i drastično smanjivanje plaća. Zatvaranje poduzeća, prestanak njihovog rada lančano dovodi u pitanje poslovanje onih koji možda imaju i bolju financijsku kondiciju. Problemi u kojima će se

naći kućanstva i poduzeća prelići će se na neplaćanje prema bankama i državi. Ako bi sve bilo prepušteno tržišnoj reakciji slijedio bi slom svih aktera: kućanstava, poduzeća, banaka, države. Što činiti? Medicinski šok će u nekom vremenu biti povijest, a ako se ne poduzmu odgovarajuće mjere gospodarski ožiljci bi mogli biti veliki i dugotrajni. Dvije su stvari sada jako važne: vrijeme i pravilna strategija intervencije (dobar policy mix). Paketi mjera moraju biti cjeloviti jer se jedino tako može postići vjerodostojnost vlasti, povjerenje u javne institucije i socijalna kohezija. U suprotnom nam osim duboke gospodarske krize uskoro može zaprijetiti socijalna i politička kriza. Policy mix mora obuhvatiti najmanje slijedeće:

- Fiskalnu politiku;
- Monetarnu politiku;
- Politiku financijske regulacije;
- Politiku socijalnog osiguranja;
- Industrijsku politiku;
- Trgovinsku politiku

Prethodno navedene politike ne smiju funkcionirati parcijalno i neusklađeno. Potreban je visok stupanj koordinacije s obzirom na vrstu i opseg intervencija te vremensku dinamiku. Na taj način se može polučiti uspjeh intervencije te postići vjerodostojnost i povjerenje javnosti, a potom i uklanjanje negativnih očekivanja koje su u ovakvim situacijama iznimno važna i žilava varijabla (Čavrak, 2020.).

Kolike će posljedice koronavirus ostaviti na gospodarstvo Hrvatske svjedoči i anketa koju je provela Hrvatska gospodarska komora prema kojoj tri četvrtine domaćih tvrtki (74 posto) osjeća posljedice koronavirusa na poslovanje. Nešto više stradavaju izvoznici (65 posto) od uvoznika (61 posto), a najugroženijim djelatnostima (turizmu i logistici) pridružio se sektor poljoprivrede, šumarstva i ribarstva.

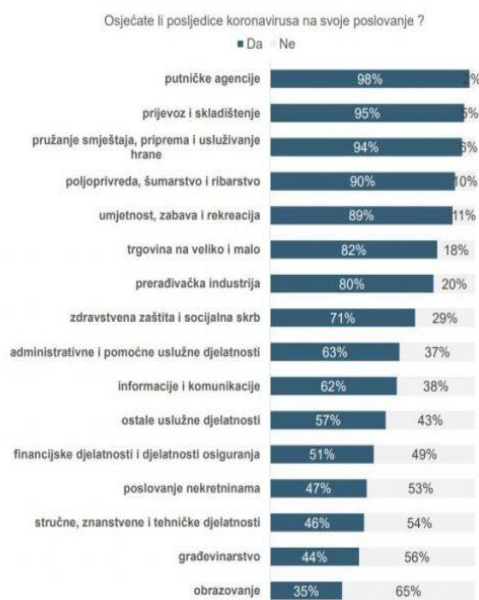
Pad izvoza najviše pogađa poljoprivredu, šumarstvo i ribarstvo.

Slijede **putničke agencije, hoteli i restorani**, a zatim **prijevoz i skladištenje**.

Slika 9. Utjecaj koronavirusa na izvoz u pojedinim djelatnostima

Izvor: <https://hrturizam.hr>

Više od polovine anketiranih tvrtki (53 posto) izjavljuje kako su zbog posljedica koronavirusa dosad zabilježile gubitke do pola milijuna kuna.

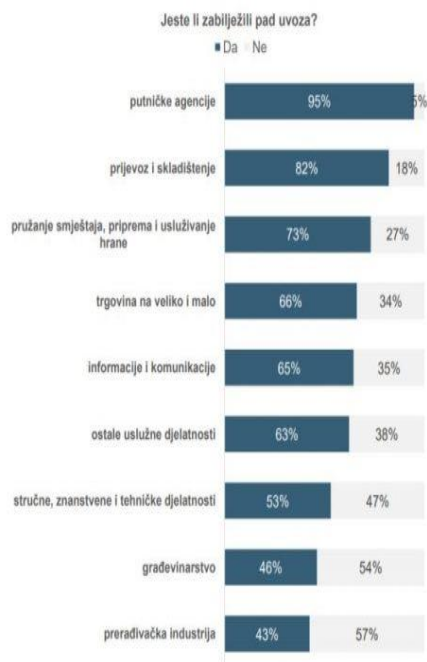
Djelatnosti u kojima **više od 90% tvrtki** osjeća posljedice koronavirusa na poslovanje su **putničke agencije, prijevoz i skladištenje, pružanje smještaja, priprema i usluživanje hrane te poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo**.

One u kojima **više od dvije trećine tvrtki** osjeća posljedice su **umjetnost, zabava i rekreacija, trgovina na veliko i malo te prerađivačka industrija**.

Slika 10. Posljedice koronavirusa na poslovanje

Izvor: <https://hrturizam.hr>

Više od 50 posto poduzetnika iz turizma (putničke agencije i tvrtke koje se bave pružanjem smještaja, pripremom i usluživanjem hrane) prijavilo je pad bookinga između 10 i 30 posto, a 20 posto ih ima pad od 40 do 60 posto. Padom uvoza također su najjače pogođene putničke agencije, a slijede djelatnosti prijevoza i skladištenja, pružanja smještaja i pripreme i posluživanje hrane te trgovine na malo (<https://hrturizam.hr>).

Padom uvoza najjače su pogođene putničke agencije.

Slijede djelatnosti **prijevoz i skladištenje, pružanje smještaja i priprema i posluživanje hrane** a zatim i ostali.

Slika 11. Posljedice koronavirusa na uvoz

Izvor: <https://hrturizam.hr>

4.5. Utjecaj pandemije COVID – 19 na gospodarska kretanja u Republici Hrvatskoj – SWOT analiza

Prihvaćali mi to ili ne korona virus je postao dio naših života. Od ljudi koji su se u početku bojali tog istog virusa jer im je on bio nešto nepoznato došli smo do ljudi koji su naučili živjeti s COVID – 19 virusom. Ako vratimo film unazad i prisjetimo se vremena same pojave korona virusa uvidjeti ćemo kako taj „zlobni“ virus kako ga neki zovu ima i svoje prednosti, a ne samo nedostatke. U ljudskoj prirodi je da prvo uoči ono negativno, da uoči mane pa tek onda ono pozitivno kao i vrline. Osim mana i negativnih strana virus COVID – 19 je donio sa sobom mnoštvo prednosti koje smo otkrili s vremenom, ali i koje ćemo tek

otkriti. Da bi sve te prednosti i nedostatke sakupili na jedno mjesto gdje ćemo nakon toga imati jasniji uvid u cjelokupnu situaciju pomoći će nam jedan izvrstan alat imena SWOT analiza. Naime SWOT analiza je alat ili metoda kojom prikupljamo i evidentiramo unutarnje snage i slabosti kao i vanjske prilike i prijetnje. Na unutarnje čimbenike (snage i slabosti) možemo utjecati dok na one vanjske čimbenike (prilike i prijetnje) ne možemo. Kada se pronađu dovoljno jaki argumenti za svaku pojedinu navedenu sastavnicu može se krenuti u kreiranje strategije ili plana koji će pomoći da se snage povećaju, slabosti smanje, prilike umnože, a prijetnje svedu na minimum. U nastavku slijedi Tablica 3. koja prikazuje kako je pandemija COVID – 19 utjecala na gospodarska kretanja u Republici Hrvatskoj.

Tablica 3. SWOT analiza utjecaja pandemije COVID – 19 na gospodarska kretanja u Republici Hrvatskoj

Snage (S)	Slabosti (W)
<ul style="list-style-type: none"> • paket mjera za oporavak gospodarstva • brojni stručnjaci iz područja zdravstva, ekonomije, poljoprivrede i sl. • sposobnost promptnog djelovanja u kriznim situacijama • smanjeno zagađenje okoliša • povećanje svijesti o higijeni 	<ul style="list-style-type: none"> • niska razina samodostatnosti • prevelik uvoz • nedovoljna ulaganja u pojedine grane poljoprivrede • loša opremljenost školskog sustava po pitanju informatičke opreme • učinkovitost online nastave • nedovoljna ulaganja u zdravstveni sustav • prevelika ovisnost u turizmu • zatvoreni imunološki zavod • nedostatak kratkih opskrbnih lanaca • slaba osvještenost ljudi o kupnji lokalnog
Prilike (O)	Prijetnje (T)
<ul style="list-style-type: none"> • učinkovitija administracija • online kupovina proizvoda s OPG – ova • shvaćanje važnosti hrvatske poljoprivrede i njezinih poljoprivrednih proizvođača • online provođenje nastave • rad od kuće • poslovne prilike (inovacije) • više vremena za međusobna druženja, obitelj i sl. 	<ul style="list-style-type: none"> • povećanje nezaposlenosti • povećanje broja siromašnih građana • nestašica hrane • otežani plasman poljoprivrednih proizvoda na tržište • velik broj zaraženih i preminulih osoba • pad BDP – a • smanjeni broj turističkih posjeta • poskupljenje hrane • otkazane brojne manifestacije • onemogućeni radovi na terenu (studentske prakse i sl.)

Izvor: Autor

Kada je ispunjena, SWOT analiza nam omogućuje da analizirano sagledamo iz više različitih kutova. Ta mogućnost nam pruža širu sliku koja nam govori kako se ono što je na prvu možda prijetnja (pandemija COVID – 19) u nekim situacijama manifestira kao pozitivna prilika. Pomoću SWOT analize (Tablica 3.) možemo zaključiti kako je virus COVID – 19 sa sobom donio brojne negativne posljedice, ali s druge strane donio je i brojne pozitivne prilike. Moramo zastati i razmisliti. Možda u tim posljedicama koje nam je donio virus trebamo uvidjeti prilike. Prilike za promjenu, a pod promjenom se misli poboljšanje učinkovitosti sustava i uklanjanje svih postojećih nedostataka.

Pandemija COVID – 19 nam je ukazala na sve slabosti u poljoprivredi. Usmjerila je svjetlost na činjenicu nedovoljne samodostatnosti koja je dugo vremena bila zanemarivana što zbog nemarnosti ili zbog nečijeg trećeg interesa. S druge strane, pored brojnih otkrivenih nedostataka u poljoprivredi pandemija nas je natjerala da sve ono što se planira, a nikada ne ostvari užurbano počnemo sprovoditi u djelo. Odjednom su počeli funkcionirati zapostavljeni kratki opskrbeni lanci. Stanovnici Republike Hrvatske su se počeli sve više okretati ka kupnji lokalne domaće hrane. Počeli su shvaćati važnost činjenice da Hrvatska treba svakako poraditi na tome da sama sebe može u potpunosti opskrbljivati hranom jer sposobnosti za to ima.

Ako se osvrnemo na period „lockdowna“ shvatiti ćemo da su se odjednom smanjile gužve, a i koraci kojim bi došli do nekih potrebnih papira, pečata i sl. Sve to se odjednom moglo nabavljati online putem. Dokaz je to da i to možemo svi zajedno kao jedna suverena država. COVID – 19 nam je zapravo ukazao da smo zaostali u nekim pogledima i da je vrijeme da počnemo živjeti više u skladu s 21. stoljećem. Veliki nedostatak koji nam je ova pandemija otkrila je zatvoreni imunološki zavod. Zašto je isti zatvoren i zašto se on nikada nije ponovno aktivirao možda nećemo nikada saznati. Ono što je sigurno, a to je da nam je taj zavod mogao uvelike pomoći prilikom izrade cjepiva kako za COVID – 19 tako i za druge neke pošasti koje bi se eventualno pojavile. Sa zavodom bi bili vrlo konkurentni. Ako ne bi izrađivali vlastita cjepiva barem bi mogli izrađivati za neke inozemne tvrtke jer prostora i opreme za to imamo.

Gorući problem je i prevelika ovisnost Republike Hrvatske o turizmu. Problem je to na koji godinama ukazuju brojni stručnjaci, ali unatoč tome njegov obujam se ne smanjuje. Došli smo u situaciju kada su zbog postojećih epidemioloških mjera brojne države uvele

zabranu ulaska stranih državljana, ali i izlazak vlastitih građana u druge države. Na konto toga mnoge države kao i Republika Hrvatska su imale deficit u pogledu turističkih posjeta. Smanjeni broj turističkih posjeta ekvivalent je deficitu u državnoj blagajni. Ta situacija nam je još jednom ukazala koliko tanka i nestabilna nit može biti ako se s njom naše gospodarstvo drži samo za turizam. Da se s jednom niti može puno onda bi i pauk pleo manju mrežu ili se držao samo za jednu nit. Više niti čine paukovu mrežu čvršćom i stabilnijom, a potom omogućavaju i bolju priliku za ulov. Više niti kojim bi se Hrvatska držala ne samo za mediteranski turizam već i za onaj kontinentalni turizam bi pridonijelo većoj stabilnosti države kao i mogućnosti oslanjanja te iste države na neke druge izvore prihoda kada se suoči s krizom kao što je ova. Ne smijemo dopustiti da nas u budućnosti potapa jedna santa leda kao u ovom slučaju COVID – 19.

No nisu tu samo negativne strane izašle na vidjelo. COVID – 19 nam je omogućio i neke prekrasne mogućnosti. U moru užurbanih dana naših života, virus nam je omogućio da odjednom zastanemo i počnemo uživati u trenutku i sitnim trenucima. Omogućio nam je više vremena za sebe, ali i za naše obitelji. Otvorio nam je nove poslovne prilike i mogućnosti. Nije sve crno bijelo u ovoj situaciji. Ima nešto i između uz pretpostavku da se potrudimo prepoznati ne samo loše strane nego i one pozitivne dobre ishode i mogućnosti.

4.5.1. Poremećaj na tržištu rada

U razdoblju koronakrize većina djelatnosti pretrpjela je pad broja zaposlenih, a on je najizraženiji u turizmu i ugostiteljstvu. Tvrtke koje se bave smještajem te pripremom i usluživanjem hrane krajem prosinca prošle godine zapošljavale su 21,7 posto, odnosno 16.000 radnika manje nego krajem prosinca 2019. godine. U prerađivačkoj industriji, koja zapošljava najviše ljudi, radilo je 3.338 radnika ili 2,7 posto manje nego krajem 2019. dok je u trgovini broj zaposlenih smanjen za 3.844 ili 3,1 posto. Tek šest djelatnosti krajem prosinca prošle godine zapošljavalo je više radnika nego krajem prosinca 2019., a najveći rast zabilježen je u ICT industriji, u kojoj je broj zaposlenih povećan za 4.253 ili 8,3 posto te građevinarstvu s 7.495 više zaposlenih (+4,5 posto). Ipak, krajem godine situacija na tržištu rada bila je znatno povoljnija nego u proljeće i ljeto. Rast broja zaposlenih intenzivirao se u listopadu 2020., a slična dinamika zadržala se i u studenome. No nakon novog zatvaranja u prosincu pozitivan trend je prekinut.

Prema podacima HZMO-a (Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje) u siječnju je broj osiguranika smanjen za 4.611 ili 0,3 posto. Pritom je najviše u odnosu na prosinac pao broj osiguranika u djelatnosti trgovine na veliko i malo, za 0,9 posto ili 2.019 osoba. U javnoj upravi i obrani broj zaposlenih smanjen je za 0,3 posto (427 osoba), a u prerađivačkoj industriji za 0,1 posto (261 osoba).

	XII. 2020.	XII. 2019.	XII. 2020. XII. 2019.
AKTIVNO STANOVNIŠTVO	1.687.542	1.671.837	99,6
UKUPNO ZAPOSLENI	1.527.697	1.540.084	97,8
ZAPOSLENI U PRAVNIM OSOBAMA	1.324.502	1.334.369	97,6
ZAPOSLENI U OBRTU I SLOBODNIM PROFESIJAMA	183.981	186.502	98,6
ZAPOSLENI OSIGURANICI POLJOPRIVREDNICI	19.214	19.213	100
NEZAPOSLENI	159.845	131.753	121,3
STOPA REGISTRIRANE NEZAPOSLENOSTI, %	9,5	7,9	

Slika 12. Tržište rada

Izvor: <https://www.tportal.hr>

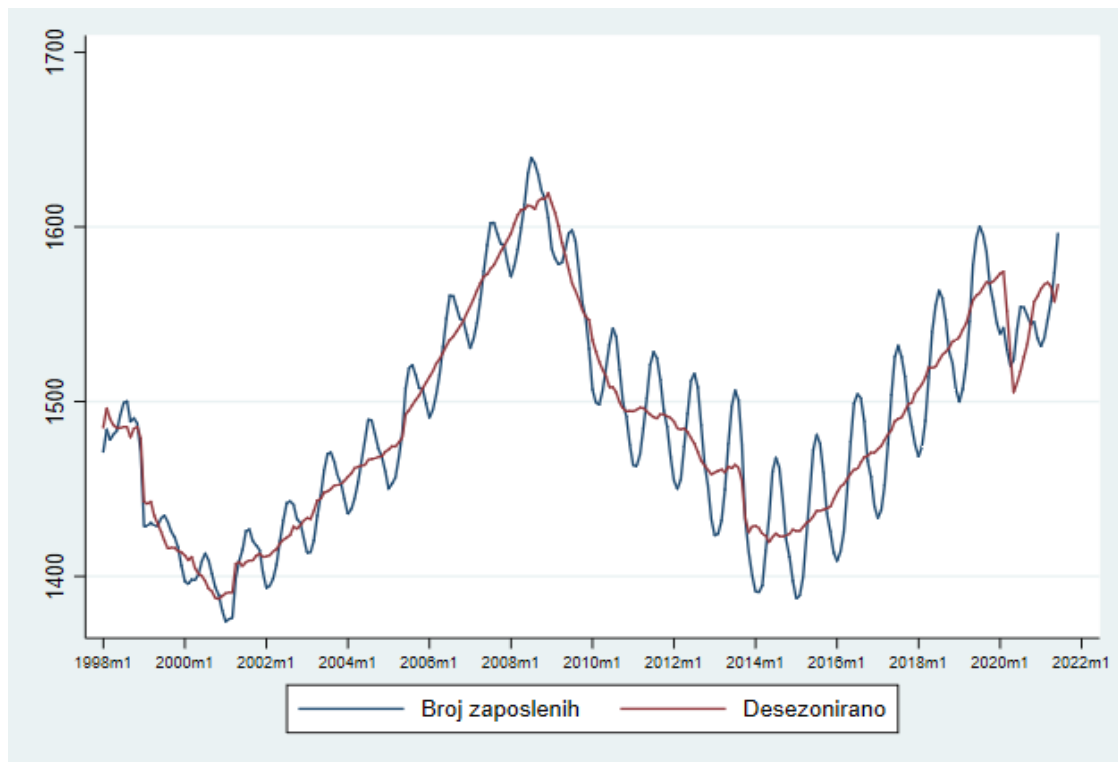
Potražnja za radnicima pala je prošle godine za četvrtinu u odnosu na 2019., a velik porast ne očekuje se ni u ovoj godini jer će se najprije na posao vraćati radnici obuhvaćeni mjerama pomoći. Iznimka će biti sektor graditeljstva jer će zbog obnove od potresa snažnije zapošljivati. Da trenutna situacija ne ulijeva nadu u oporavak tržišta, upućuje OVI indeks (Online Vacancy Indeks) Ekonomskog instituta, koji prati kretanje slobodnih radnih mjesta. Indeks za siječanj 2021. pokazuje da je potražnja za radom bila 33 posto manja nego u siječnju 2020. godine, što je najveći pad od svibnja 2020. godine, uzrokovan jačim restrikcijama ekonomske aktivnosti. Gotovo je sasvim iščeznuo interes za prodavačima, konobarima i kuharima, nekad najtraženijim zanimanjima. U siječnju je potražnja za konobarima bila 90 posto manja nego u istom mjesecu lani, kuhara se tražilo 76 posto manje, a prodavača 54 posto manje. Ipak, za neka zanimanja postoji značajan rast potražnje, pa se tako traži dvostruko više učitelja, liječnika i stomatologa nego u siječnju

prošle godine, potražnja za inženjerima građevine narasla je za 64 posto, a inženjera strojarstva traži se 20 posto više nego lani.

Pogoršanje stanja na tržištu rada vidljivo je i u siječanjskim podacima o nezaposlenosti. Krajem siječnja u evidenciji Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje (HZZ) bilo je registrirano 165.345 nezaposlenih osoba, što je na mjesečnoj razini porast za 3,4 posto, a na godišnjoj za 18,2 posto. Po podacima HZZ-a, krajem siječnja je u evidenciji nezaposlenih bilo 5.500 osoba više nego krajem prosinca prošle godine, a 25.421 osoba više nego krajem siječnja prošle godine. Trenutno su na Zavodu prijavljene 163.884 nezaposlene osobe, a otvorena su samo 13.473 radna mjesta. Pritisak na burzu rada znatno su ublažile državne potpore za očuvanje radnih mjesta. Samo za plaće za studeni i prosinac isplaćeno je 783 milijuna kuna za više od stotinu tisuća radnika (<https://www.tportal.hr>).

Prema podacima HZMO-a broj zaposlenih krajem lipnja iznosio je 1,596 milijuna, što je za 22,2 tisuće više nego krajem svibnja. Rast broja zaposlenih ponajviše je posljedica sezonskog zapošljavanja, što je vidljivo iz podataka o broju zaposlenih po NKD-u, kao i županijama. Naime, iako je broj zaposlenih porastao u većini sektora najveći rast zabilježen je u djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (+14,8 tisuća) i trgovini na veliko i malo (+3,8 tisuća). Promatrano po županijama, najveći rast u apsolutnom iznosu bilježe županije u kojima se nalaze najveća turistička središta: Splitsko-dalmatinska (+6,7 tisuća), Istarska (+4,8 tisuća), Primorsko-goranska (+3,8 tisuća), Zadarska (+2,7 tisuća) i Dubrovačko-neretvanska županija (+2,1 tisuću). Prethodne godine broj zaposlenih u istom mjesecu porastao je za 18 tisuća, dok je u svibnju 2019. broj zaposlenih porastao za 11,3 tisuće u istom mjesecu.

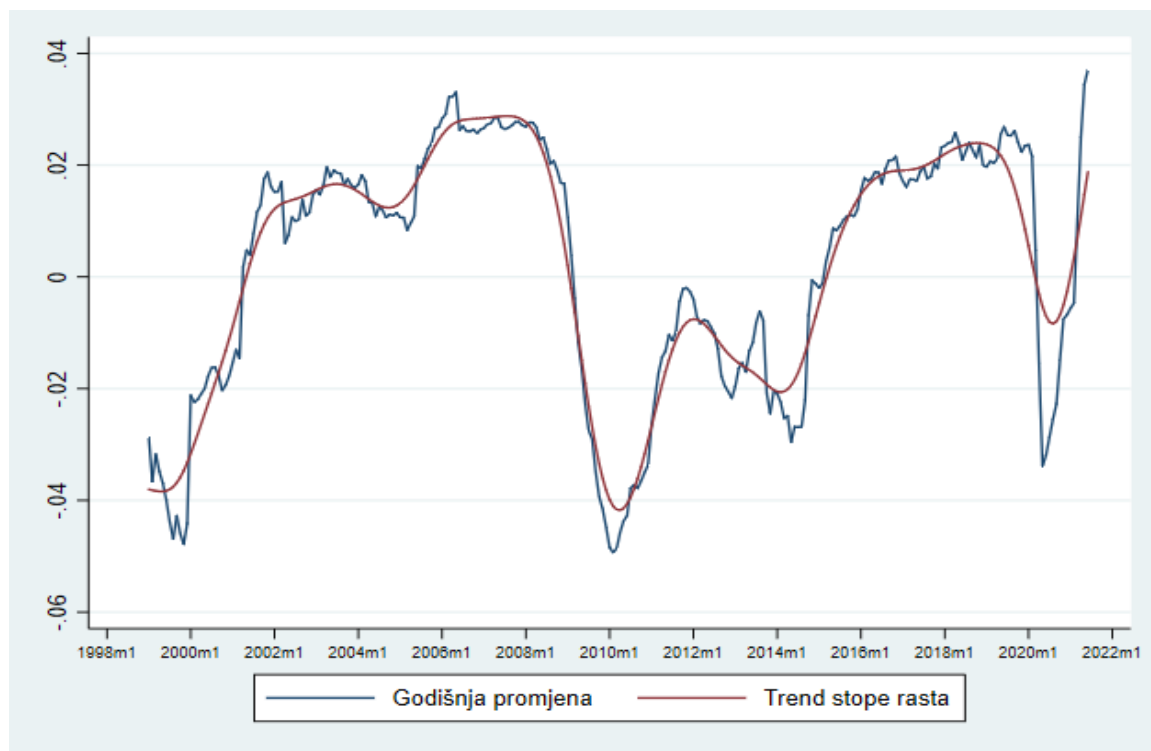
Na donjem grafikonu prikazano je kretanje broja zaposlenih (osiguranika prema evidenciji HZMO-a), počevši od siječnja 1998. pa sve do lipnja 2021. Na grafikonu je vidljiv preokret trenda rasta zaposlenosti od ožujka do svibnja 2020. te oporavak u posljednjih godinu dana. U odnosu na veljaču 2020. prije početka pandemije i mjera karantene broj zaposlenih manji je za 7,6 tisuća, dok je u odnosu na završetak prethodne recesije (svibanj 2014.) broj zaposlenih veći je za 147,3 tisuća osoba.

Grafikon 4. Broj zaposlenih u Republici Hrvatskoj (osiguranici pri HZMO-u)

Izvor: <https://macrohub.net>

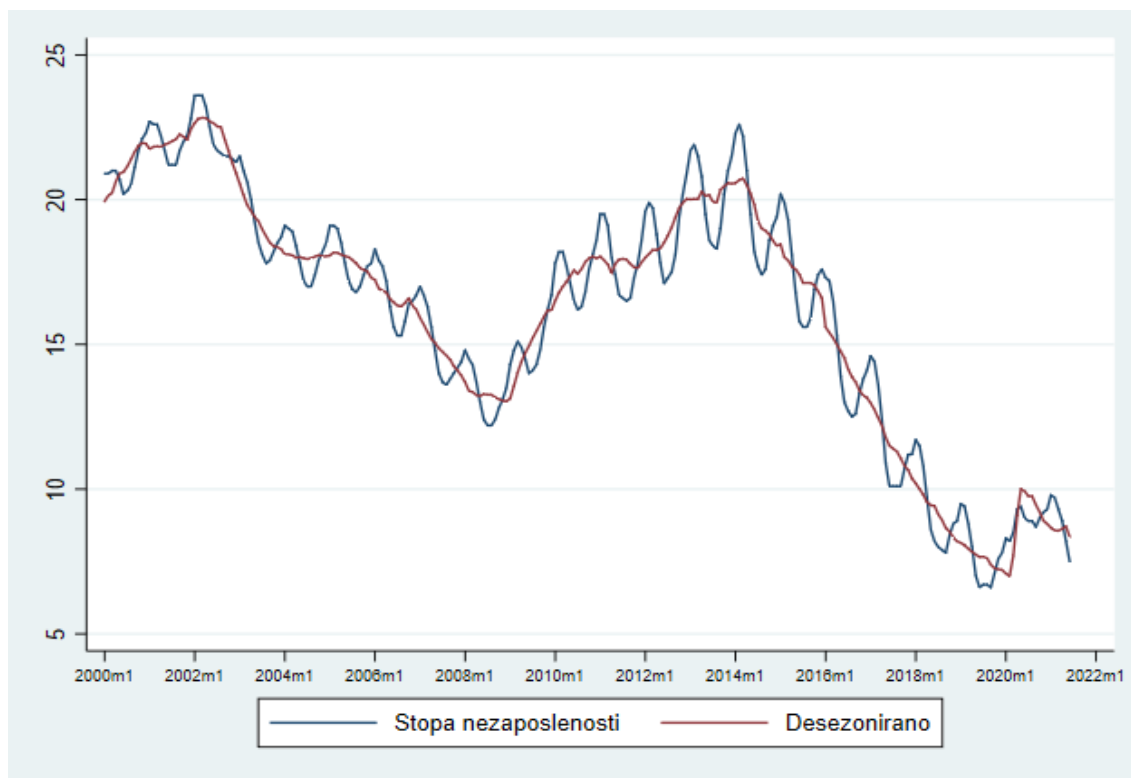
Valja reći i to da je u odnosu na vrhunac zabilježen krajem 2008., u Hrvatskoj manjak zaposlenih od 52,4 tisuće osoba. Sa snažnim rastom zaposlenosti u posljednja tri mjeseca, zaposlenost je prešla horizontalnu os te se sada nalazi u fazi ekspanzije. Sve to vidljivo je na donjem grafikonu.

Grafikon 5. Stopa rasta zaposlenosti (osiguranika) u Republici Hrvatskoj

Izvor: <https://macrohub.net>

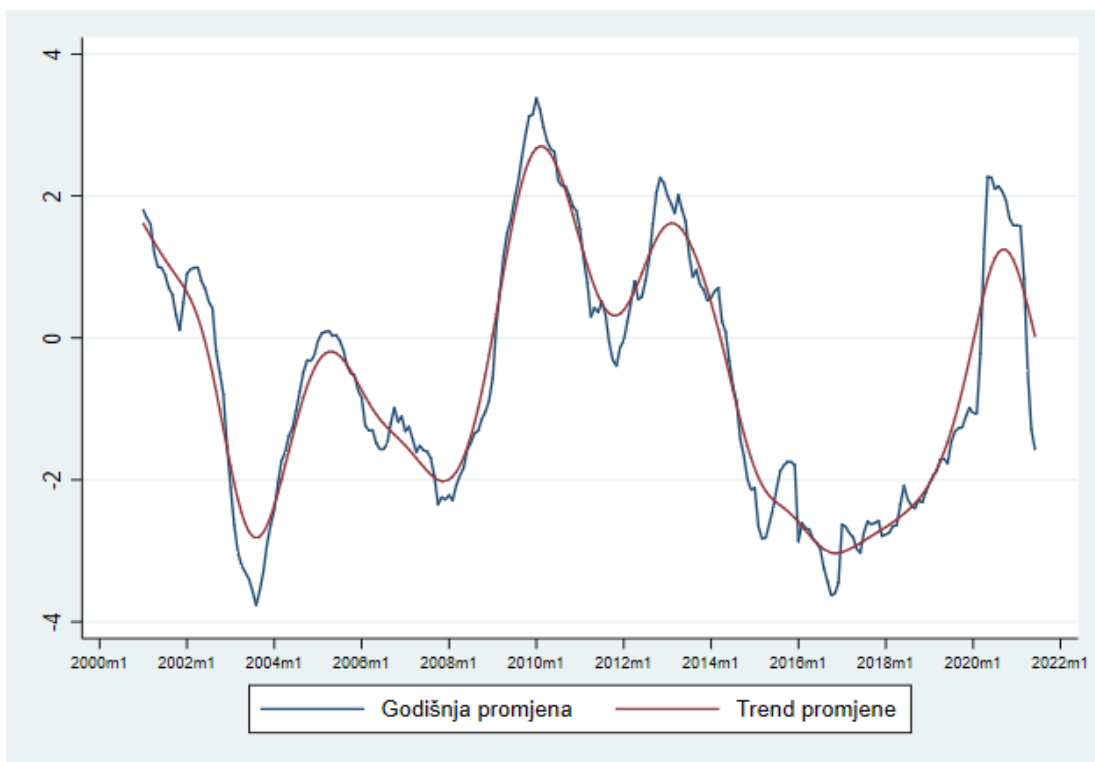
DZS je objavio da je administrativna stopa nezaposlenosti u lipnju 2021. iznosila 7,5 posto, što je 0,7 postotnih bodova manje u odnosu na prethodni mjesec. Broj nezaposlenih pao je za 11,8 tisuća (-8,5 posto) na 126.232 osoba, dok je broj zaposlenih veći za 22,8 tisuća (+1,5 posto) u odnosu na svibanj. Gledano na godišnjoj razini, broj nezaposlenih manji je za 24,4 tisuće u odnosu na lipanj prethodne godine. U prethodne tri godine stopa nezaposlenosti u istom mjesecu pala je za 0,4 postotna boda u prosjeku pod utjecajem sezonskog zapošljavanja. Nakon što se iz podataka isključi utjecaj sezonskih kretanja, dolazimo do podatka da je stopa nezaposlenosti u lipnju smanjila na 8,4 posto (-0,3pb), nakon dva mjeseca blagog rasta. Negativan utjecaj epidemije koronavirusa i mjera karantene vidljiv je na sljedećem grafikonu gdje se linija stope nezaposlenosti u prethodnih godinu dana odmakla od uobičajenih sezonskih kretanja. U odnosu na veljaču 2020., stopa nezaposlenosti viša je za 1,4 postotna boda.

Grafikon 6. Stopa nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj

Izvor: <https://macrohub.net>

Na sljedećem grafikonu prikazana je godišnja dinamika promjene stope nezaposlenosti. U lipnju 2021. stopa nezaposlenosti pala je za 1,5 postotna boda u odnosu na isti mjesec prethodne godine, čime treći mjesec zaredom stopa nezaposlenosti pada nakon dvanaest mjeseci rasta na godišnjoj razini.

Grafikon 7. Promjena stope nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj

Izvor: <https://macrohub.net>

Sa snažnim rastom nezaposlenosti od ožujka prošle godine, nezaposlenost je prešla horizontalnu os te se nalazila u fazi recesije. Ipak s blagim padom stope nezaposlenosti krajem 2020., koji se nastavio i ove godine, usporio se pad nezaposlenosti na godišnjoj razini. Time je nezaposlenost prešla vertikalnu os te se nalazi u fazi oporavka. Faza oporavka znači da nezaposlenost raste, no po sve sporijim stopama (<https://macrohub.net>).

4.5.2. Stanje u poljoprivredi

Kako bi mogli sagledati i razumjeti cjelokupnu situaciju moramo se na trenutak prisjetiti samih početaka pojave COVID – 19 virusa. Moramo se prisjetiti svih onih paničnih postupaka koje su ljudi činili zbog susreta s nečim novim i nepoznatim. Pomisao da bi se sve moglo zatvoriti u potpunosti na neko vrijeme u ljudima je izazivala paniku zbog koje su činili ono što u normalnoj situaciji ne bi. Rasprostranjeni strah da će virus poremetiti svakodnevni život u Europi potaknuo je mnoge potrošače na paničnu kupnju. Veliki skok potražnje za konzerviranim proizvodima, tjesteninom i rižom, ali i dezinfekcijskim sredstvima rezultirao je dugim linijama na blagajni i manjkom na policama (<https://www.agroklub.com>).

Korona-kriza i lockdown koji smo imali tijekom proljeća 2020. godine osvijestili su sve slabosti hrvatske poljoprivrede i proizvodnje hrane. U trenutku kada su u svijetu opskrbeni lanci bili ugroženi u Hrvatskoj je zaprijetila ozbiljna nestašica osnovnih prehrambenih proizvoda – mesa, voća, povrća. Sreća je da su se lanci opskrbe brzo vratili u svoju normalu, a nekoliko mjeseci u Hrvatskoj se govorilo o problemu prehrambene suverenosti i potrebe da jedna država mora imati dovoljne zalihe hrane, barem za nekoliko mjeseci, ako bi se ovakve ili slične situacije ponovile. Kriza je otvorila pitanje niske razine samodostatnosti u gotovo svim proizvodnjama. Korona-kriza je prilika da podvučemo crtu i shvatimo kako bilo koja situacija globalnih poremećaja može dovesti do nestašica i problema u hrvatskoj opskrbi i kako je potreban radikalni zaokret u poljoprivredi koji mora krenuti od vrha – Vlade RH. Novac koji ulažemo u ovu proizvodnju mora se mjeriti nekim učinkom. Vlada mora pokrenuti priču o povećanju proizvodnje, pokretanju pogona koji će proizvoditi robe dodane vrijednosti (<https://korona.net>).

SMARTER stalno naglašava kako je potrebno da Hrvatska u stvaranju svoje prehrambene strategije treba težiti postizanju što većeg stupnja samodostatnosti. Zbog sigurnosnih razloga važno je da budemo sposobni proizvesti hranu za svoje građane jer za to imamo sve preduvjete. Često iz Ministarstva poljoprivrede, kako od sadašnjih, tako i od bivših dužnosnika, dolaze poruke kako samodostatnost nije nikakav prioritet i da smo kroz postojanje zajedničkog EU tržišta dobro zaštićeni te da je sigurnost tržišta hrane, u količini i kvaliteti, u potpunosti osigurana. Nažalost, Hrvatska se na najgori mogući način suočava s mogućim utjecajima koje ovakva prijeteća pandemija može napraviti. Gotovo je sigurno da može doći do nestašice pojedinih namirnica za koje ne postoji šansa da brzo osiguramo njihovu veću proizvodnju. U svakom slučaju, iz ove krize bi svi trebali izvući pouke i zadati si strateški cilj zaokreta hrvatske poljoprivrede u smjeru proizvodnje hrane za svoje potrebe i osiguranje samodostatnosti (<https://smarter.hr>).

Sudjelujući u ulozi popisivača u Popisu poljoprivrede 2020 za PC Grubišno Polje u periodu od 14. rujna 2020. do 14. listopada 2020. pod pokroviteljstvom Ministarstva poljoprivrede i Državnog zavoda za statistiku, ukazala se prilika za razgovor na terenu s našim poljoprivrednicima o stvarnoj situaciji i poteškoćama u pogledu plasiranja domaćih proizvoda na tržište koje je prouzročila ova kriza uzrokovana virusom COVID – 19. Period prvog lockdowna je pogodio mnoge, pa tako i naše poljoprivrednike. Budući da su se tada restorani diljem Republike Hrvatske zatvorili tako su poljoprivrednici izgubili tržište na

koje su plasirali domaće životinje. Navedeno je prouzrokovalo situaciju u kojoj su se mnoge životinje tada morale prodati po izrazito niskim otkupnim cijenama. Dogodile su se situacije u kojoj su domaće životinje zbog neizvjesne situacije tijekom lockdowna ostale bez svojih potencijalnih kupaca i tako dobile više na kilaži pa su samim time postale „nepoželjne“ na tržištu iz razloga što su izgubile onu „idealnu“ kilažu. Tada je došlo i do jedne vrste ucjene gdje su otkupljivači nudili jednu cijenu, najčešće onu nisku, a sami poljoprivrednici su se našli u vrlo nezgodnoj situaciji. Ili će prodati svoj proizvod po iznimno niskim i neočekivanim cijenama, ili će ga zadržati i tako si stvoriti višak koji će im zapravo postati trošak. Primorani na to, poljoprivrednici su se našli u vrlo teškoj situaciji pa je za njih taj proljetni lockdown ostao u vrlo gorkom sjećanju. Zanimljiva je činjenica kako se takva situacija događala mahom onim većim poljoprivrednim proizvođačima koji su imali brojčano veće stado. Primjera radi navesti će se dva OPG – a koja se bave ovčarstvom. Na oba OPG – a se radi o mješovitoj proizvodnji gdje se određeni dio godine proizvodi ovčje mlijeko, a drugi dio tijekom suhostaja ovce ostaju bređe i očekuje se podmladak. OPG Slavka Majdandžića je manji OPG s oko 50 grla dok drugi, OPG Marinka Komljenovića broji oko 500 ovaca. OPG Majdandžić nije imao problema s plasiranjem svojih janjadi jer se radilo o nekolicini njih te ih je lako plasirao. Ili nekim privatnim osobama koje su željele proširiti svoje stado, ili za druge svrhe. S druge strane, OPG Komljenović je imao povećani broj mladih grla (oko 200 grla) što je bilo izuzetno teško plasirati budući da je isti većinom svoja grla plasirao u Dalmaciju tamošnjim restoranima koji su kao što je već rečeno na početku bili zatvoreni te je sudbina istih bila vrlo neizvjesna. Sve nas ovo navodi na zaključke kako se nisu svi našli u istoj situaciji, ali je većina njih osjetila posljedice korone i lockdowna što je zasigurno ostavilo ožiljak na daljnje poslovanje istih.

4.5.3. Pogodenost obrazovnog sustava

Vrhunac krize izazvane pandemijom COVID-19 uzrokovao je da gotovo 1.6 milijardi učenika diljem svijeta, u 195 država, nije moglo koristiti svoje učionice. Škole su bile većim dijelom zatvorene, a učenicima su uskraćene obrazovne mogućnosti, što je ostavilo dugoročne društvene i ekonomske posljedice. Nastava učenika transformirala se putem interneta u obliku mrežnoga učenja kao alternativnog pristupa obrazovanju. Zatvaranje škola dovodi u pitanje učinak učenja, ponegdje napuštanje sustava školovanja, veće nejednakosti među učenicima. UNESCO je predložio korištenje programa učenja na

daljinu i otvorenih obrazovnih aplikacija i platformi koje škole mogu koristiti kako bi se nastava neometano nastavila. Provedene su mjere socijalne udaljenosti i (samo)izolacije. Samo 20 % država imalo je digitalna sredstva za učenje u nastavi prije pandemije.

Kina je bila prva država koja je zatvorila sve škole u državi kao jednu od mjera za sprečavanje COVID-19.

Slika 13. Zatvaranje osnovnih škola u Europi

Izvor: Vrsalović i sur., 2020.

Slika 13. prikazuje države diljem svijeta koje su bile zatvorene, djelomično zatvorene i otvorene. Većina država provodila je mjere povezane s mrežnim učenjem. Švedska nije zatvorila svoje škole. Belgija i Norveška nekoliko su školskih ustanova djelomično otvorile za djecu čiji roditelji rade u važnijim sektorima.

Afganistan je tijekom pandemije imao mrežnu nastavu u kombinaciji multimedije, videa i radija. U Argentini su obrazovni sadržaji bili emitirani 14 sati dnevno putem televizijskih sadržaja i 7 sati dnevno kroz radio sadržaje. U Austriji su korištene platforme za učenje (LMS) poput Moodle i WebCT, kao i oblak tvrtki Microsofta i Googlea. U Kini je tijekom prva dva tjedna nakon zatvaranja škola, Ministarstvo organiziralo telefonske i video razgovore s agencijama za školstvo, pružateljima tečajeva, davateljima usluga za planiranje izvedbe (internetske platforme, informacijske tvrtke, kompanije). Cilj je bio mobilizacija davatelja telekomunikacijskih usluga kako bi se poboljšala internetska veza za internetsko obrazovanje.

U Hrvatskoj se nastava za niže razrede odvijala hibridnim načinom, putem javne televizije u kombinaciji s dodatnim zadacima, vježbama od strane učitelja. Kasnije se nastava odvijala u školi. Pored toga, svaka je škola organizirala virtualnu zbornicu i virtualne učionice na raznim platformama (Loomen, Teams, Yammer) gdje učitelji svakodnevno komuniciraju sa svojim učenicima, daju im upute, provjeravaju njihovu aktivnost i

ispunjavanje zadataka. Telekomunikacijske tvrtke su pružale besplatan pristup internetu (putem SIM kartica) učenicima nižeg socioekonomskog statusa.

Prekid nastave u školi tijekom pandemije, posebice pogađa učenike s nižim socioekonomskim statusom, gdje se oni i njihove obitelji nalaze u nepovoljnijem položaju (tehnologija, gubitak posla roditelja, prehrana učenika). Učenici često nemaju dovoljno roditeljske podrške za samostalno učenje koje iziskuje mrežna nastava pa im nedostaje bliski kontakt s učiteljima. Nedostatak pristupa tehnologiji mogu imati negativne posljedice za učenike u nepovoljnijem položaju. Učenici koji nisu imali pristup internetu, nisu bili u mogućnosti posjetiti knjižnice, jer su zbog pandemije bile privremeno zatvorene. Samim time nisu bili ni u mogućnosti pratiti e-knjižnice. Dakle, obrazovanje pogođeno pandemijom nije prestalo, nego se preselilo na mrežu u obliku mrežne nastave. Ova situacija ukazuje na društveno-ekonomske razlike između učenika diljem svijeta, kao što su pristup internetu i odgovarajuća tehnologija. Potrebno je preispitati učinkovitost Vladinih mjera na mrežno učenje te slijediti korake država koje su ranije bile pogođene pandemijom, u smislu koordinacije i koherencije (Kina, Japan), procijeniti postojeću tehnološku infrastrukturu i nadograditi potrebnu kako bi funkcionirale pod većim opterećenjem. Poželjno je uspostaviti i održavati suradnju Ministarstva, telekomunikacijskih tvrtki te privatnih tvrtki koje se vezane za određene platforme, aplikacije. Potrebno je smanjiti nejednakost u obrazovanju, omogućiti državama s nižim socioekonomskim statusom internetsku povezanost. Za uspješnost mrežnoga učenja poželjna je obiteljska podrška, a za školu kontekst obiteljske situacije u kojoj učenik živi (Vrsalović i sur., 2020.).

5. RASPRAVA

5.1. Paket mjera za pomoć gospodarstvu

Epidemija bolesti COVID-19 ostavila je snažne negativne posljedice na gospodarstvo, što je izravno utjecalo na poslovanje većine poduzetnika u Hrvatskoj. Stoga je Vlada Republike Hrvatske donijela niz mjera za očuvanje gospodarskih aktivnosti, kako bi poduzetnicima olakšala poslovanje u novonastalim okolnostima i omogućila im nastavak rada uz očuvanje radnih mjesta (<https://www.koronavirus.hr>).

Radi se o ukupno 63 mjere koje obuhvaćaju gotovo sve gospodarske resore Vlade s glavnim ciljem očuvanja radnih mjesta te isplate plaća. Same mjere usklađene su s gospodarskim udruženjima i sindikatima, kao i sa zajedničkim europskim naporima za suzbijanje ekonomskih šteta od koronavirusa. Ovaj set mjera horizontalnog je karaktera i odnosi se na one koji već osjećaju ili će tek osjetiti posljedice epidemije. To podrazumijeva odgodu plaćanja javnih davanja, konkretno odgodu plaćanja poreza na dohodak i poreza na dobit te doprinosa na plaće u razdoblju od tri mjeseca, uz mogućnost produženja na još tri, a nakon toga omogućuje se obročna otplata duga na 24 mjeseca. Set mjera za financijsku likvidnost uključuje moratorij na obveze prema HBOR-u i komercijalnim bankama, odobrenje kredita za likvidnost za isplatu plaća i dobavljača te reprogram drugih obveza. Na raspolaganju će biti 114 milijuna kuna za obrtna sredstva mikro i malim poduzetnicima (do iznosa od 25.000 EUR) kroz financijski instrument „ESIF Mikro zajmovi“, kojeg provodi HAMAG-BICRO. Uz pomoć europskih sredstava provodit će se i tzv. „Korona krediti“, odnosno uspostaviti će se novi financijski instrument „COVID-19 zajmovi, u iznosu od 380 milijuna kuna, koji će služiti malim i srednjim poduzetnicima za obrtna sredstva. Isto tako, može se očekivati kako će i građanima biti omogućena odgoda plaćanja kreditnih rata, također na tri mjeseca. Najavljeni su i beskamratni zajmovi općinama, gradovima i županijama, Hrvatskom zavodu za zdravstveno osiguranje (HZZO) i Hrvatskom zavodu za mirovinsko osiguranje (HZMO) do visine poreza na dohodak, prireza i doprinosa čije je plaćanje odgođeno i/ili je odobrena obročna otplata. Odobrenje novih kredita za likvidnost gospodarskim subjektima za financiranje plaća, režijskih troškova i ostalih osnovnih troškova poslovanja tzv. hladni pogon (izuzev kreditnih obveza prema poslovnim bankama i drugim financijskim institucijama) u suradnji s poslovnim bankama, još je jedna od predstavljenih mjera. Nadalje, navedena je i ubrzana isplata 75 posto potraživanih izdataka iz Operativnog programa Konkurentnost i

kohezija kroz zahtjev za plaćanje, a ostalih 25 posto po provedenoj kontroli ispravnosti izdataka u predmetnoj nabavi radova/roba i/ili usluga i donošenju odluke o ne/postojanju nepravilnosti kao temelja za zadržavanje 25 posto iznosa. Iz resora turizma najavljena je odgoda plaćanja turističke članarine za gospodarske subjekte i privatne iznajmljivače, kao i plaćanje turističke pristojbe za privatne iznajmljivače (paušal). Tu su i potpore za programe financiranja obrtnih sredstava i poboljšanja likvidnosti ugroženih gospodarstvenika u turizmu, kao i odgoda plaćanja naknade za korištenje koncesije na turističkom zemljištu u kampovima. Što se tiče mjera iz resora Ministarstva mora, prometa i infrastrukture, istaknuto je kako će se privremeno obustaviti naplata naknada za dozvole za izvanredni prijevoz na javnim cestama kao i privremena odgoda sezonskog povećanja cestarine za 10 posto za vozila IA, I i II skupine. Iznijeta je i preporuka lučkim upravama za odgodu plaćanja stalnog dijela koncesijskih naknada i pristojbi za korištenje operativne obale u lukama otvorenim za javni promet.

Ministarstvo poljoprivrede pripremlilo je financijski paket mjera vrijedan oko 350 milijuna kuna. Uz ostalo, uvodi se povećanje sredstva za potpore male vrijednosti za sektor ribolova i akvakulture te financiranje ambalaže za proizvode ribarstva uz prethodno odobrenje Europske komisije. Među mjerama je i odgoda roka plaćanja dospjelih obveza Hrvatskim šumama za drvene sortimente – prerada drva i proizvodnja namještaja, kao i odgoda plaćanja zakupnine i koncesijskih naknada za poljoprivredno zemljište u vlasništvu Republike Hrvatske (<https://www.mingo.hr>).

5.2. Nacionalni plan oporavka i otpornosti 2021. – 2026.

Pandemija novog koronavirusa koja je 2020. iznenada pogodila svijet, osim javnozdravstvene ugroze neviđenih razmjera, uzrokovala je i lančano zatvaranje država te pad gospodarske aktivnosti na svim kontinentima, što je izazvalo najveću gospodarsku krizu još od Drugog svjetskog rata. I u Hrvatskoj je smanjenje potrošnje i aktivnosti poduzeća dovelo do snažnog pada BDP-a zbog čega je Vlada od početka epidemije poduzela čitav niz mjera radi očuvanja radnih mjesta, likvidnosti poduzeća i makroekonomske stabilnosti. Zahvaljujući tim mjerama održani su prihodi kućanstava, proizvodni kapaciteti i spriječen je veći pad gospodarstva. Poduzimanju navedenih aktivnosti uvelike je pridonijela prethodno ostvarena makroekonomska stabilnost kao i pozitivni gospodarski pokazatelji što je pridonijelo tome da je Hrvatska spremnije dočekala krizu. To se ponajprije odnosi na realni rast bruto domaćeg proizvoda, na rast zaposlenosti,

plaća, na značajno porezno i neporezno rasterećenje uz ostvarenje proračunskog viška u prethodnom trogodišnjem razdoblju te na snažan pad javnog duga. Zahvaljujući smanjenju makroekonomskih neravnoteža, Hrvatska je mogla lakše podnijeti ukupni financijski učinak koronakrize na proračun koji dosad iznosi preko 32 milijarde kuna. Unatoč svemu, Hrvatska je u srpnju 2020. uspješno pristupila europskom tečajnom mehanizmu (ERM II), što je također ojačalo njenu otpornost na krizu i pridonijelo zadržavanju kreditnog rejtinga na razini investicijskog. Svime time postavljeni su čvrsti temelji za brži gospodarski oporavak, što je zajednički prioritet svih država Europske unije.

U tu svrhu, kako bi se ublažile ekonomske i društvene posljedice pandemije, na razini Europske unije uspostavljen je poseban instrument s pratećim financijskim sredstvima, koji državama članicama treba osigurati ubrzan gospodarski oporavak te digitalnu i zelenu transformaciju radi održivijeg razvoja te veće otpornosti društva i gospodarstva na buduće krize. Uz solidarnost i zajedništvo država članica Europske unije te doprinos svih europskih institucija, od početka krize, za vrijeme hrvatskog predsjedanja Vijećem Europske unije učinjeni su značajni naponi za pronalazak zajedničkog gospodarskog odgovora na posljedice pandemije, kao i za koordinirani odgovor na zdravstvene izazove. Tako je u svibnju 2020. Europska komisija predložila plan oporavka za Europu, a čelnici država članica EU-a su u srpnju 2020. postigli dogovor o planu oporavka, odnosno instrumentu pod nazivom „EU sljedeće generacije“, kao i o Višegodišnjem financijskom okviru za razdoblje 2021. – 2027. (VFO). Tako je državama članicama omogućeno korištenje 1.824 milijarde eura za oporavak i jačanje otpornosti europskog gospodarstva, i to: 750 milijardi eura iz instrumenta „EU sljedeće generacije“ i 1.074 milijarde eura iz VFO-a. U okviru instrumenta „EU sljedeće generacije“ uveden je Mehanizam za oporavak i otpornost (eng. Recovery and Resilience Facility – RRF) iz kojeg će se državama članicama, kroz vlastite nacionalne planove za oporavak i otpornost omogućiti korištenje bespovratnih sredstava i zajmova u ukupnom iznosu od 672 milijarde eura za financiranje reformi i povezanih investicija kojima se ubrzava oporavak te povećava otpornost gospodarstva i društva.

Hrvatskoj će u okviru RRF-a biti raspoloživa bespovratna sredstva u okvirnom iznosu 6,3 milijardi eura, ili 47,5 milijardi kuna, i zajmovi u okvirnom iznosu 3,6 milijardi eura, ili 27,1 milijardi kuna što ju stavlja na vrh država članica EU po omjeru raspoloživih sredstava i BDP-a. Kada se ukupnom iznosu od 24,5 milijardi eura iz instrumenta „EU

sljedeće generacije“ i nove financijske perspektive pridoda i apsorpcija dodatnih 5,3 milijarde eura iz prethodnog Višegodišnjeg financijskog okvira, koji se provodi do 2023. godine, Hrvatskoj će sveukupno u idućih deset godina, a u najvećoj mjeri u prvih pet, biti na raspolaganju gotovo 30 milijardi eura iz europskih sredstava, odnosno 227 milijardi kuna. Taj iznos bez presedana jedinstvena je prilika koja treba pridonijeti modernizaciji i rastu gospodarstva te društvenom i ravnomjernom razvoju Hrvatske kako nitko ne bi ostao postrani. Preduvjet za korištenje sredstava iz RRF-a je izrada Nacionalnog plana oporavka i otpornosti 2021. – 2026. (NPOO) koji, u skladu s ciljevima RRF-a, obuhvaća reforme i investicije koje će se provesti najkasnije do 31. kolovoza 2026.

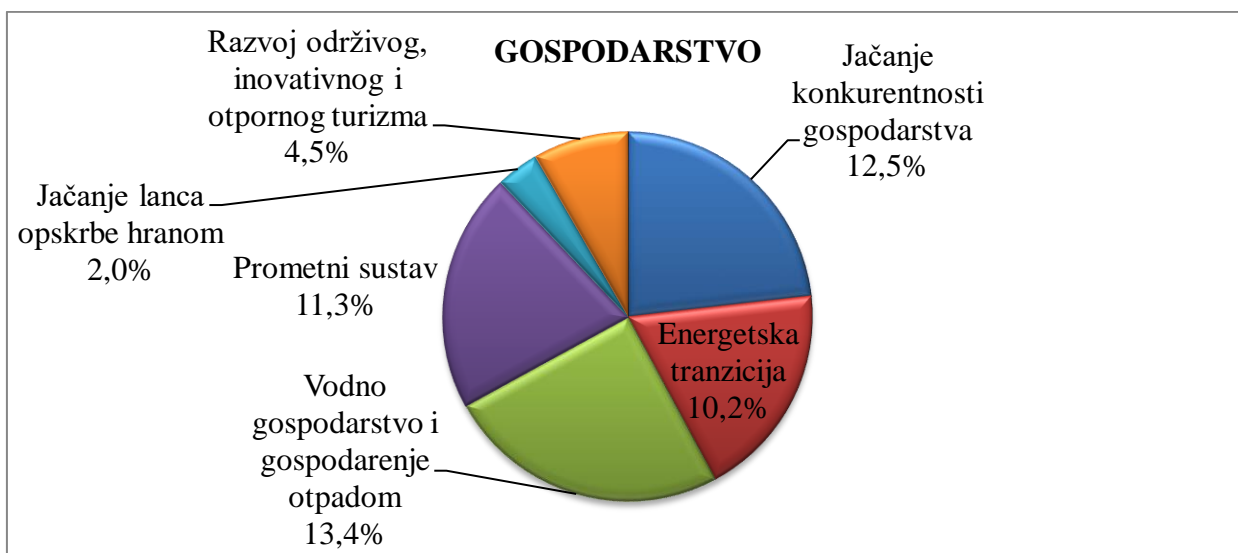
5.2.1. Struktura Plana oporavka i otpornosti

Jedan od glavnih ciljeva Nacionalnog plana oporavka i otpornosti je pridonijeti ubrzanom gospodarskom rastu. Makroekonomski utjecaj na ubrzanje rasta BDP-a procijenjen je u 2021. na dodatnih 0,3 postotnih bodova, te na dodatnih gotovo 1,5 postotnih bodova u 2022. i 2023. kada se očekuje najsnažniji učinak Nacionalnog plana oporavka i otpornosti. Nakon pada BDP-a od 8,0% u 2020. godini, prema sadašnjim projekcijama u srednjoročnom razdoblju očekuje se snažan oporavak ekonomske aktivnosti. Prema projekcijama, s učinkom Plana oporavka i otpornosti predviđa se u 2021. godini realni rast BDP a od 5,2%, umjesto 4,9% bez plana oporavka, potom rast od 6,6% u 2022. umjesto 5,2%, te 4,1% u 2023. umjesto 2,7%, zatim 3,4% u 2024. godini, umjesto 2,5%, i 2,7% u 2025. godini, umjesto 2,5%. Sveukupno bi u 2026. godini BDP trebao biti gotovo 17 milijardi kuna veći nego bez Plana oporavka.

Hrvatski Plan oporavka i otpornosti usklađen je s nacionalnim strateškim razvojnim dokumentima, kao i s europskim prioritetima usmjerenih na digitalnu i zelenu tranziciju, koji se zasnivaju na modernizaciji gospodarstva i društva na temelju većeg ulaganja u inovacije i nove tehnologije. U skladu s tim zadanim okvirom, kao i sa specifičnim hrvatskim razvojnim potrebama, hrvatski Plan oporavka i otpornosti sastoji se od pet komponenti i jedne inicijative:

- Gospodarstvo
- Javna uprava, pravosuđe i državna imovina
- Obrazovanje, znanost i istraživanje
- Tržište rada i socijalna zaštita
- Zdravstvo
- Inicijativa: Obnova zgrada

Pritom će na komponentu Gospodarstvo, kao najvažnijoj, biti usmjereno 54% svih sredstava, odnosno više od 26 milijardi kuna. Ta će se sredstva podijeliti na šest podkomponenti.

Grafikon 8. Raspodjela ulaganja sredstava na komponentu „Gospodarstvo“

Izvor: Izradio autor prema dostupnim podacima iz Nacionalnog plana oporavka i otpornosti za period 2021. – 2026.

Preostalih 46% sredstava raspodijelit će se na ostale komponente: 2. Javna uprava, pravosuđe i državna imovina (10%), 3. Obrazovanje, znanost i istraživanje (15%), 4. Tržište rada i socijalna zaštita (4%), 5. Zdravstvo (5%) te 6. Obnova zgrada (12%).

Kao odgovor na gospodarske posljedice pandemije, u okviru Plana oporavka razvit će se nove mjere i politike koje će naglasak staviti na uključiv i održiv razvoj, kako bi se ojačala

konkurentnost i potaknulo privatne investicije. Kao temeljni stup gospodarskog oporavka, cilj reformi i investicija u okviru komponente „Gospodarstvo“ je sustavno integrirati održiv razvoj, zelenu i digitalnu tranziciju gospodarstva koje će se pretvoriti u konkretne mjere i mehanizme na nacionalnoj i regionalnoj razini.

Kao stup institucionalne otpornosti na krize, cilj reformi i ulaganja u okviru druge komponente „Javna uprava, pravosuđe i državna imovina“ je graditi nepristrano, neovisno i učinkovito pravosuđe te modernu javnu upravu koja je učinkovita. Ulaganja u kompetentnu administraciju koja prepoznaje i okrenuta je potrebama građanima i gospodarstvu, kao i u pravedno pravosuđe, preduvjeti su za izgradnju moderne države koja zna odgovoriti na suvremene izazove, pogotovo u vremenu izazova poput pandemije COVID-19. U tom pogledu nastavit će se ubrzana digitalizacija javne uprave radi povećanja kvalitete života građana i poslovanja gospodarstva.

U svrhu bržeg gospodarskog oporavka i veće otpornosti države i društva na nove krize, Plan oporavka ide u smjeru provedbe modernizacije sustava odgoja i obrazovanja. Reforme i investicije osigurat će kvalitetan sustav odgoja i obrazovanja koji omogućuje veću zapošljivost, inovativnost i konkurentnost pojedinaca na tržištu rada. Usto, kroz razvoj istraživačke izvrsnosti i jačanje inovacijskog kapaciteta, stvorit će se uvjeti za privlačenje istraživača na razvoj karijera u Hrvatskoj, uz transparentnu i na rezultatima utemeljenu politiku zapošljavanja i rada na sveučilištima i znanstvenim institutima. Kroz napredak u znanosti i ulaganja u novu istraživačku infrastrukturu, Hrvatska će se snažnije integrirati u Europski istraživački prostor.

Radi razvoja tržišta rada, uz očuvanje radnih mjesta i stvaranje novih Plan oporavka pridonijet će tome da svakome bude osigurano pravo na rad, adekvatne plaće i mirovine, dostojanstvenu starost te socijalnu zaštitu. Kao komponenta koja je odgovor na smanjenje gospodarske aktivnosti poduzeća u smjeru očuvanja radnih mjesta, razvoja tržišta rada i socijalne zaštite svih građana, u okviru četvrte komponente „Tržište rada i socijalna zaštita“ poticat će se zapošljavanje, osnažiti okvir za daljnje povećanje plaća, mirovina i novčane pomoći, uz učinkovitu borbu protiv siromaštva i brigu o najranjivijim skupinama društva. Kroz mjere će se povećati stopa zaposlenosti na 70% do 2024. godine, poboljšat će se kvaliteta života i jačati društvena kohezija, uz stvaranje uvjeta za otvaranje najmanje 100 tisuća novih radnih mjesta, osobito za mlade i samozaposlene.

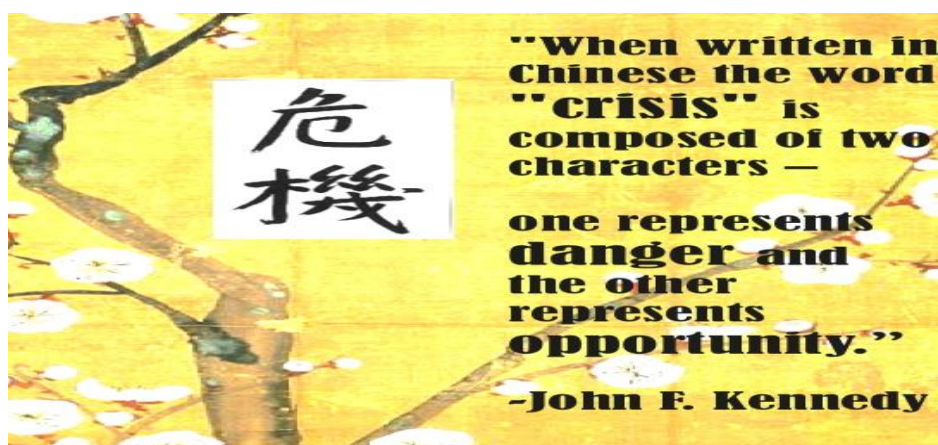
Radi jačanja zdravstvenog sustava koji je najviše izložen u pandemiji, Plan oporavka pridonijet će pružanju kvalitetnih zdravstvenih usluga, uz jačanje upravljanja. Kao odgovor na zdravstvene izazove pandemije, u okviru pete komponente „Zdravstvo“ izgradit će se nacionalni kapaciteti za provedbu zdravstvene reforme uz rad na ispunjavanju ciljeva u zdravstvenom sustavu koji su: dulje očekivano trajanje života, bolja kvaliteta života i smanjenje zdravstvenih nejednakosti. Ojačat će se javnozdravstveni sustav za učinkovitu borbu protiv pandemije COVID-19, kako bi se sačuvali ljudski životi, zdravlje građana i gospodarstvo, kao i radi adekvatnog odgovora na izazove kroničnih nezaraznih i emergentnih zaraznih bolesti. Usto, modernizirat će se bolnički sustav, planirati razvoj ljudskih resursa i osigurati kvalitetna medicinsko-tehnološka oprema, uz digitalizaciju i jačanje dnevnih bolnica i smanjenje listi čekanja.

Radi obnove zgrada nakon potresa u Zagrebu i na Banovini koji su uzrokovali štetu procijenjenu na 129 milijardi kuna, Plan oporavka će potaknuti sveobuhvatnu obnovu zgrada koja osim energetske učinkovitosti uključuje mjere za protupožarnu i protupotresnu sigurnost. Kao stup otpornosti države i društva na prirodne katastrofe, u okviru Inicijative „Obnova zgrada“ pridonijet će se obnovi postojećih zgrada, uključujući stambene i nestambene zgrade, privatne ili javne namjene, uz podizanje energetske učinkovitosti. Poseban naglasak je na obnovi zgrada od javnog interesa koje imaju zdravstvenu i odgojno-obrazovnu namjenu. Uz učinkovitost i digitalizaciju procesa obnove, reformirat će se i modernizirati sustav praćenja seizmoloških podataka.

Poljoprivreda kao osnovna djelatnost u ruralnim područjima od posebnog je interesa za Hrvatsku. Dosadašnjim ulaganjima, kako iz europskih fondova tako i državnog proračuna, poticala su se javna i privatna ulaganja s ciljem gospodarskog rasta i razvoja koji je osnova za revitalizaciju tih područja. Međutim, hrvatska poljoprivreda i dalje zaostaje za prosjekom EU po nizu pokazatelja. Prema podacima EK, produktivnost rada hrvatske poljoprivrede iznosi približno 31% prosjeka EU-a (podatak za 2018.), a BDP po stanovniku u ruralnim područjima Hrvatske je za trećinu niži od prosjeka EU-a. U reformskom smislu, planira se nastavak započete transformacije poljoprivrede, uključujući digitalizirane usluge javne uprave za poljoprivrednike, bolje raspolaganje poljoprivrednim zemljištem i digitalizaciju poslovanja, stvaranje preduvjeta za unaprjeđenje trženja poljoprivrednih proizvoda i doniranje hrane, kao i investicije u infrastrukturu potrebnu za razvoj poljoprivrede (<https://planoporavka.gov.hr>).

5.3. Je li kriza ujedno i prilika za promjenu?

Koronavirus ostatku je svijeta stigao iz Kine i izazvao neviđenu krizu u mnogim područjima – od zdravstvenog sustava koji može puknuti pod pritiskom do ekonomije koju je zaustavio jedan virus. Riječ kriza napisana na kineskom, sastoji se od dva ideograma: jedan predstavlja opasnost, a drugi šansu (Slika 14.).

Slika 14. Riječ „kriza“ napisana na kineskom jeziku sastoji se od dva znaka – za opasnost i za priliku

Izvor: <https://onenastupaju.hr>

Kad ostavimo po strani strah i neizvjesnost, pa pogledamo oko sebe, vidjet ćemo niz stvari koje su se dogodile u inače sporoj i inertnoj Hrvatskoj koje potvrđuju upravo to da je korona kriza prilika da konačno dobijemo državu koja će svojom funkcionalnošću zadovoljiti potrebe svojih građana. Zamislite da vam je netko prije rekao da će Hrvatska imati on-line obrazovanje. Smijali biste mu se, zar ne? Pa, ipak, to se dogodilo, od nule u vrlo kratkom roku. Naravno, puno je u tom sustavu manjkavosti, puno toga treba nadograditi, popraviti, usavršiti. Potpuno su logična i pitanja kvalitete te vrste privremenog obrazovanja, ocjenjivanja, provjere znanja, stabilnosti internetskih veza, opreme koju tko ima kod kuće. Opravdana su i pitanja opterećenosti roditelja preopterećenih mnogim drugim aspektima krize. Sva su pitanja logična i opravdana, ali zamislite da nema ničega, da nema baš nikakvog obrazovanja i da su tjedni za nama, jednako kao i oni pred nama, potrošeni u – ništa. Uvođenjem on-line obrazovanja, osim toga, pokazalo se da nijedno opravdanje kojim se pokušalo objasniti zašto Hrvatska kaska za svima kad je riječ o digitalizaciji nije utemeljeno. U državi u kojoj je birokracija toliko zakomlicirala sve

moguće procedure kako bi opravdala samu sebe, preko noći se sve može rješavati bez fizičkog dolaska u bilo koji ured i dugog čekanja pred nekim vratima iza kojih će vam možda reći da ne možete riješiti još ništa jer vam je potreban još jedan papir, pa ćete se, eto, morati vratiti kad i njega nabavite, a to znači novo čekanje pred nekim drugim vratima i tako odavde do vječnosti. Odjednom je korona sve to ukinula, i čekanje, i papire, i pečate. Procedure su pojednostavljene, komunikacija s državnim i drugim tijelima obavlja se e-mailom ili pomoću aplikacija.

Vlada i Nacionalni krizni stožer pokazali su kako to izgleda kad se problemi rješavaju promptno, kad postoji volja za donošenje odluka, spremnost za preuzimanje rizika i otvorenost prema stručnim ljudima. Bez toga nema funkcionalne i uspješne države. Jednostavno nema! Bez toga imamo ono što smo gledali dok korona nije stvorila takav pritisak da su sve brane morale popustiti. Nije bilo vremena za provjeru je li ovaj/ova ili onaj/ona politički potpuno naš ili baš i nije. Apsurdno je, reći će netko, spojiti pojam smrtonosnog virusa s pojmom zahvale, ali zahvaljujući koroni, odnosno izvanrednim uvjetima koje nam je nametnuo virus, politika je pokazala spremnost na prilagođavanje, promjenu i brza rješenja. Jer, ne treba se zavaravati, ništa od pozitivnih primjera koje smo vidjeli, pa ni paketa mjera za spas gospodarstva, ne bi bilo moguće da politika nije bila spremna na promjene.

Kriza je izbacila ljude iz zone komfora i prisilila ih da se pokrenu. Preko noći su prostor preplavili webinar, web konferencije, edukacije i predavanja, opegeovci su organizirali virtualne tržnice, dostavne službe rade punom parom. Nепrestano se razmišlja kako se može poslovati, kako se prilagoditi, i tko god može, pronalazi novi prostor, nudi nove usluge. Probudila se svijest o domaćoj proizvodnji i o tome da je možemo održati samo ako ćemo kupovati lokalno. Korona je srušila u nama i oko nas mnoge barijere i stereotipe. Natjerala nas je da razmišljamo izvan okvira. Virus je pokrenuo u čovjeku nagon za samoodržanjem, i to je možda najveći dobitak koji će čovječanstvo ponijeti sa sobom kad jednom sve prođe (<https://onenastupaju.hr>).

Dugogodišnji negativni trendovi, prepolovljena vrijednost poljoprivredne proizvodnje, nepostojanje jasne strategije poljoprivrede Republike Hrvatske, blokirana poljoprivredna gospodarstva, prekinuti lanci dostave i opskrbe. Samo po sebi izgleda zaista dramatično, a kada se tome pridoda pad osobne potrošnje, otkazivanje rezervacija i globalna zdravstvena

kriza koja je obuhvatila sve segmente gospodarskih djelatnosti posljedice moraju biti vrlo zabrinjavajuće. Sagledavajući globalnu situaciju u gospodarstvu vrlo se lako može zaključiti da su trenutno najugroženije male ekonomije poput Hrvatske koje su ovisne o globalnom tržištu i uvoznim proizvodima. Kao u inat raznolikim poljoprivredno-ekološkim uvjetima, pogodnoj klimi, bogatim vodnim resursima, kvalitetnom zemljištu, dobroj cestovnoj infrastrukturi, vrijednim ljudima, neograničenom pristupu tržištu EU-a i financijskim sredstvima u okviru Zajedničke poljoprivredne politike hrvatsku poljoprivredu obilježava iznimno niska razina samodostatnosti, neobrađeno poljoprivredno zemljište, ovisnost o uvozu poljoprivredno-prehrambenih proizvoda, strah od udruživanja proizvođača, nedostatak preradbenih i skladišnih kapaciteta te neučinkovita i zastarjela mehanizacija. Legitimno je pitati se ZAŠTO? Zbog čega ili koga? I do kada? Zbog neznanja ili nesnalaženja? Zbog tromosti sustava? Zbog nezainteresiranosti? Mogu li posljedice uzrokovane koronavirusom biti kap koja je prelila čašu? Eureka efekt? Hoće li nam se upaliti žarulja?

Možda shvatimo da je krajnje vrijeme za aktivirati sve poljoprivredne resurse s kojima se u Hrvatskoj raspolaže i staviti državno poljoprivredno zemljište u funkciju te poticati poljoprivrednu proizvodnju visoke dodane vrijednosti. Možda zaključimo da samo kupovinom proizvoda s ruralnih područja koja se nalaze u okruženju našeg doma – uistinu jedemo zdravo i sudjelujemo u ekonomskoj stabilnosti obitelji na ruralnom području koje ne žele iseliti iz Hrvatske! Samo žele bit ponosne i stabilne! Možda državna tijela i institucije prepoznaju da je najveća potpora (možda i jedina) osigurati stabilnost otkupa i plasmana proizvoda. U tom slučaju potpore mogu biti manje (ako se kupuje lokalno proizvedena roba). Možda shvatimo da je potrebno poticati ulaganja u nove tehnologije, robotiku i IT u poljoprivredi. Nema smisla trošiti novac na rabljenu poljoprivrednu mehanizaciju jer time postajemo smetlište rabljenih traktora starih i po 30 godina. Možda napokon uvidimo da je vrijeme za razvoj lokalnih sustava proizvodnje hrane i kratkih lanaca opskrbe. Omogućimo javnim ustanovama, bolnicama, školama, vrtićima i ostalima svježiu lokalnu hranu provjerene kvalitete (<https://lag-zrinskagoraturopolje.hr>).

Machiavelli je davno rekao: “Nemojte propustiti priliku koju vam ponudi jedna dobra kriza!” Kasnije je tu misao objeručke prihvatio i sir Winston Churchill, šireći dalje njezinu poruku: “Nemojte dopustiti da kriza nestane, a da je niste iskoristili”. Ova je kriza u

Hrvatskoj u mnogočemu dobro iskorištena, ali bit će posebno velik izazov zadržati pozitivne promjene i nakon što koronavirus prestane biti opasnost. I nastaviti u smjeru transformacije države u brz, jednostavan, pristupačan i efikasan servis. Bilo bi strašno da funkcionalnu državu imamo samo kad smo smrtno ugroženi. Svi moramo biti svjesni da moramo i sami paziti da u vremenu poslije korone politika ne ubaci u rikverc kako bi vratila stare obrasce funkcioniranja. Ako smo zbog korone shvatili da rasplet ove krize uvelike ovisi o odgovornosti svakog od nas, pa smo ostali doma čuvajući tako i sebe i druge, trebamo shvatiti i da smo jednako tako odgovorni za to kakvu ćemo državu imati kad opasnosti od korone ne bude. Političari donose odluke, ali građani imaju instrumente pritiska. Sve je u našim rukama, samo moramo biti spremni tako se i ponašati (<https://onenastupaju.hr>).

6. ZAKLJUČAK

Probudimo se kao i svako jutro, a možda i ne. Živimo život kao svaki dan zaokupljeni vlastitim obvezama i brigama ne razmišljajući što nas može zadesiti u jednom trenutku i učiniti da se čitav svijet nalazi u istoj problematičnoj situaciji bez mogućnosti potencijalnog izlaska iz iste. A onda dođe dan kada se pojavi “on” - virus koji nam počinje braniti sve ono normalno što smo dosada činili i učini čovjeka tako sićušnog naspram sebe. Otkada postoji čovjek postoje i zarazne bolesti. Koronavirus (COVID – 19), ali i ostale pandemije koje su se pojavljivale kroz povijest dokaz su koliko smo mi kao ljudi slabi kada se priroda okrene protiv nas. Čovjekova borba da u životu postigne što više često puta zna biti nepromišljena. Koristiti se raznim sredstvima, dirati u prirodu i očekivati da se ona ne obrani je vrlo naivno. Bolesti koje se pojave utječu uvelike na ljudski život, ali ne samo na njega već i na cjelokupno funkcioniranje države u kojoj on biva. Kada se pojave i kada traju ostave dugogodišnje posljedice na stabilnost jedne države (gospodarstvo, zdravstveni sustav, obrazovni sustav i sl.). Neminovno je kako je kriza izazvana korona virusom nažalost uspješno prodrmla čitav svijet. Gospodarska kriza izazvana korona virusom Covid-19 jedinstvena je u dosadašnjoj ekonomskoj povijesti po načinu i brzini nastanka, globalnom obuhvatu i posljedicama. Zdravstvena kriza zbog korona virusa COVID-19 u enormno kratkom roku zahvatila je čitav svijet te izazvala povijesno jedinstven i nedoživljen utjecaj na sve sfere ljudskog života što uključuje i gospodarske odnose koji su upali u krizu nesagledivih razmjera s nepoznatim rokom trajanja. Nijedna dosadašnja ekonomska kriza nije nastupila tako brzo s dubokim padom gospodarskih aktivnosti i nije istovremeno zahvatila cijeli svijet. Pomisao da bi se sve moglo zatvoriti u potpunosti na neko vrijeme u ljudima je izazivala paniku zbog koje su činili ono što u normalnoj situaciji ne bi. Korona-kriza i lockdown koji smo imali tijekom proljeća 2020. godine osvijestili su sve slabosti hrvatske poljoprivrede i proizvodnje hrane. U trenutku kada su u svijetu opskrbeni lanci bili ugroženi u Hrvatskoj je zaprijetila ozbiljna nestašica osnovnih prehrambenih proizvoda – mesa, voća, povrća. Pandemija COVID – 19 nam je ukazala na činjenicu nedovoljne samodostatnosti koja je dugo vremena bila zanemarivana što zbog nemarnosti ili zbog nečijeg trećeg interesa. S druge strane, pored brojnih otkrivenih nedostataka u poljoprivredi pandemija nas je natjerala da sve ono što se planira, a nikada ne ostvari užurbano počnemo sprovoditi u djelo. Odjednom su počeli funkcionirati zapostavljeni kratki opskrbeni lanci. Stanovnici Republike Hrvatske su se počeli sve više okretati ka kupnji lokalne domaće hrane. Počeli su shvaćati važnost

činjenice da Hrvatska treba svakako poraditi na tome da sama sebe može u potpunosti opskrbljivati hranom jer sposobnosti za to ima.

U razdoblju koronakrize većina djelatnosti pretrpjela je pad broja zaposlenih, a on je najizraženiji u turizmu i ugostiteljstvu. Gorući problem je i prevelika ovisnost Republike Hrvatske o turizmu. Problem je to na koji godinama ukazuju brojni stručnjaci, ali unatoč tome njegov obujam se ne smanjuje. Smanjeni broj turističkih posjeta uzrokovan brojnim epidemiološkim mjerama poput zatvorenih granica i sl. ekvivalent je deficitu u državnoj blagajni. Ta situacija nam je još jednom ukazala koliko tanka i nestabilna nit može biti ako se s njom naše gospodarstvo drži samo za turizam. Više niti kojim bi se Hrvatska držala ne samo za mediteranski turizam već i za onaj kontinentalni turizam bi pridonijelo većoj stabilnosti države kao i mogućnosti oslanjanja te iste države na neke druge izvore prihoda kada se suoči s krizom kao što je ova.

Srećom, kriza nam daje i priliku koju objeručke moramo prihvatiti i iskoristiti. Kriza nam je pomogla da identificiramo sve one slabosti u sustavima Republike Hrvatske koji ju drže u “mreži” i ne dopuštaju da zasja u punom potencijalu. Na svu sreću Vlada Republike Hrvatske je to prepoznala, a zbog toga i pripremila Nacionalni plan oporavka i otpornosti za period 2021. – 2026. čiji je cilj oporaviti sve one djelatnosti pogođene ovom krizom. Oporaviti, unaprijediti, ali i ukloniti sve one nedostatke koji su mučili dosadašnjih godina našu poljoprivredu, zdravstvo, obrazovni sustav i sl. Danas je situacija takva da ne znamo što nam donosi sutra. Možda se sutra vratimo načinu života prije COVID – 19 virusa, a možda nam bude još i gore. Svjesni smo da virus neće nestati zauvijek. Svjesni smo i da jedino što imamo u borbi protiv njega je cjepivo. Stoga živimo danas ako već dosada nismo najbolje što možemo, ali istovremeno činimo stvari i postupke koji će nam omogućiti još bolje sutra. Jer što nam vrijedi sve ovo danas ako smo ono sutra već unaprijed osramotili i oštetili.

7. POPIS LITERATURE

1. Barišić J. (2019.): Utjecaj bolesti na povijest – primjer epidemija. *Journal of Applied Health Sciences = Časopis za primijenjene zdravstvene znanosti*, 5(2): 225-236.
2. Bencarić L., Utjecaj koronavirusa na svjetsku poljoprivrednu proizvodnju, 18.03.2020., <https://www.agroklub.com/poljoprivredne-vijesti/utjecaj-koronavirusa-na-svjetsku-poljoprivrednu-proizvodnju/58327/> (04.08.2021.).
3. Benedik E., Koja je uopće razlika između epidemije i pandemije?, 12.03.2020., <https://www.telegram.hr/zivot/koja-je-uopce-razlika-izmedu-epidemije-i-pandemije/>, (16.07.2021.).
4. Benko D. (2013.): Država kao čimbenik gospodarskog razvoja. *Polemos : časopis za interdisciplinarna istraživanja rata i mira*, XVI(32): 149-164.
5. Čavrak V., (2020.): Makroekonomija krize COVID-19 i kako pristupiti njenom rješavanju. *EFZG working paper series*, 3: 1-19.
6. Delić D., Što je COVID – 19?, 18.04.2021., https://www.cybermed.hr/centri_a_z/koronavirusna_bolest_2019_covid_19/sto_je_covid_19, (22.07.2021.).
7. Državni zavod za statistiku, Učinci pandemije bolesti COVID-19 na društveno-ekonomske pokazatelje; BRUTO DOMAĆI PROIZVOD, https://www.dzs.hr/Hrv/Covid-19/bdp_1_q_21.html, (30.07.2021.).
8. Dumančić L., Bogdan Ž., Raguž Krištić I. (2020.): Utjecaj COVID – 19 krize na hrvatsko gospodarstvo; *Ekonomska politika u 2021. godini – Hrvatska poslije pandemije*, Zbornik radova. 28. tradicionalni skup Hrvatskog društva ekonomista u Opatiji, 28: 121-163.
9. Funkymem – portal za bitne stvari, Najveće svjetske epidemije, <https://www.funkymem.com/zones/najvece-svjetske-epidemije>, (19.07.2021.).
10. Google Novosti, Koronavirus (COVID – 19), <https://news.google.com/covid19/map?hl=hr>, (29.07.2021.).

11. HrTurizam.hr, HGK: TRI ČETVRTINE TVRTKI OSJEĆA POSLJEDICE KORONAVIRUSA NA POSLOVANJE, NAJVIŠE SEKTOR TURIZMA, 12.03.2020., <https://hrturizam.hr/hgk-tri-cetvrtine-tvrtki-osjeca-posljedice-koronavirusa-na-poslovanje/>, (01.08.2021.).
12. Jurčić LJ. (2016.): Hrvatsko gospodarstvo i svjetsko okruženje (Uvodno izlaganje na savjetovanju). Ekonomski pregled, 67(6): 605-636.
13. Knez J., Infografika: Sve pandemije kroz povijest, 17.03.2020., <https://lider.media/poslovna-scena/svijet/infografika-sve-pandemije-kroz-povijest-130435>, (18.07.2021.).
14. Korda Z., Korona izazvala tektonski poremećaj na tržištu rada, više nitko ne traži konobare, kuhare i trgovce, ali je eksplodirala potražnja za drugom vrstom radnika, 11.02.2021., <https://www.tportal.hr/biznis/clanak/korona-izazvala-tektonski-poremecaj-na-trzistu-rada-vise-nitko-ne-trazi-konobare-kuhare-i-trgovce-ali-je-eksplodirala-potraznja-za-drugom-vrstom-radnika-20210210>, (01.08.2021.).
15. KORONAVIRUS.HR, Vladine mjere, <https://www.koronavirus.hr/vladine-mjere/101>, (16.08.2021.).
16. Kuskunović M., Korona udar na hranu: U sektor godišnje ulažemo 6 milijardi kuna, a rezultati su sve lošiji. Što slijedi?, 07.12.2020., <https://korona.net.hr/rijec-strucnjaka/korona-udar-na-hranu-u-sektor-godisnje-ulazemo-6-milijardi-kuna-a-rezultati-su-sve-losiji/>, (05.08.2021.).
17. LAG Zrinska gora – Turopolje, Koronavirus – prijetnja i prilika za promjene u poljoprivredi i na tržištu hrane, 23.03.2020., <https://lag-zrinskagora-turopolje.hr/koronavirus-prijetnja-i-prilika-za-promjene-u-poljoprivredi-i-na-trzistu-hrane/>, (22.08.2021.).
18. MacroHub, Semafori tržišta rada, 28.07.2021., <https://macrohub.net.efzg.hr/indikatori/tr%C5%BEi%C5%A1te-rada>, (02.08.2021.).
19. Marčec R., Likić R., Cjepiva protiv SARS-CoV-2, 03.03.2021., https://www.cybermed.hr/clanci/cjepiva_protiv_sars_cov_2, (24.07.2021.).

20. Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, Vlada prihvatila paket od 63 mjera za pomoć gospodarstvu uslijed epidemije koronavirusa, 18.03.2020, <https://www.mingo.hr/page/vlada-prihvatila-paket-od-63-mjera-za-pomoc-gospodarstvu-uslijed-epidemije-koronavirusa>, (17.08.2021.).
21. Smarter, Utjecaj širenja korona virusa na gospodarstvo i trgovinu hranom u Hrvatskoj, <https://smarter.hr/utjecaj-sirenja-korona-virusa-na-gospodarstvo-i-trgovinu-hranom-u-hrvatskoj/>, (07.08.2021.).
22. Središnji državni portal, Dokumenti; Plan oporavka i otpornosti, srpanj 2021., <https://planoporavka.gov.hr/>, (20.08.2021.).
23. Šarić M., Korona nam pokazala što je funkcionalna država, 06.04.2020, <https://onenastupaju.hr/2020/04/06/kriza-je-prilika-korona-nam-pokazala-sto-je-funkcionalna-drzava/>, (21.08.2021.).
24. Vrsalović P., Pongračić L., Tonković A. (2020.): Djelovanje pandemije Covid-19 na obrazovanje diljem svijeta. Časopis za odgojne i obrazovne znanosti Foo2rama, 4(4): 121-134.
25. Zavod za javno zdravstvo, Novi coronavirus i bolest koju uzrokuje COVID-19, <https://www.zzjzdnz.hr/hr/zdravlje/prevencija-zaraznih-bolesti/1369>, (22.07.2021.).

8. SAŽETAK

Bolesti koje se pojave utječu uvelike na ljudski život, ali ne samo na njega već i na cjelokupno funkcioniranje države u kojoj on biva. Gospodarska kriza izazvana korona virusom Covid-19 jedinstvena je u dosadašnjoj ekonomskoj povijesti po načinu i brzini nastanka, globalnom obuhvatu i posljedicama. Nijedna dosadašnja ekonomska kriza nije nastupila tako brzo s dubokim padom gospodarskih aktivnosti i nije istovremeno zahvatila cijeli svijet. Korona-kriza i lockdown koji smo imali tijekom proljeća 2020. godine osvijestili su sve slabosti hrvatske poljoprivrede i proizvodnje hrane. Kriza je otvorila pitanje niske razine samodostatnosti u gotovo svim proizvodnjama. U Hrvatskoj je smanjenje potrošnje i aktivnosti poduzeća dovelo do snažnog pada BDP-a zbog čega je Vlada od početka epidemije poduzela čitav niz mjera radi očuvanja radnih mjesta, likvidnosti poduzeća i makroekonomske stabilnosti. Vlada Republike Hrvatske je pripremila Nacionalni plan oporavka i otpornosti za period 2021. – 2026. čiji je cilj oporaviti sve one djelatnosti pogođene ovom krizom. Oporaviti, unaprijediti, ali i ukloniti sve one nedostatke koji su mučili dosadašnjih godina našu poljoprivredu, zdravstvo, obrazovni sustav i sl. Cilj istraživanja u radu je sa teorijskog aspekta prikazati ulogu i značaj pandemija u društvu te identificirati posljedice koje pojave bolesti mogu izazvati kroz povijest, sadašnjost i budućnost reflektirajući se na gospodarstvo. Prilikom istraživanja pažnja je bila usmjerena na korištenje najnovijih dostupnih podataka kako bi se što vjerodostojnije i kvalitetnije obradila tema diplomskog rada. Primjenjena je metoda sinteze i deskripcije prilikom interpretacije dobivenih rezultata kao i formiranja zaključaka.

9. SUMMARY

Diseases that occur greatly affect human life, but not only him but also the overall functioning of the state in which he lives. The economic crisis caused by the Covid-19 corona virus is unique in economic history so far in terms of the manner and speed of its occurrence, global coverage and consequences. No economic crisis so far has occurred so quickly with a deep decline in economic activity and has not affected the whole world at the same time. The corona crisis and lockdown we had during the spring of 2020 made us aware of all the weaknesses of Croatian agriculture and food production. The crisis has raised the issue of low levels of self-sufficiency in almost all industries. In Croatia, the reduction in consumption and corporate activity has led to a sharp drop in GDP, which is why the Government has taken a number of measures since the beginning of the epidemic to preserve jobs, corporate liquidity and macroeconomic stability. The Government of the Republic of Croatia has prepared a National Recovery and Resilience Plan for the period 2021-2026, the aim of which is to recover all those activities affected by this crisis. Recover, improve, but also remove all the shortcomings that have plagued our agriculture, health, education system, etc. The aim of the research is to present the role and significance of pandemics in society from a theoretical point of view and to identify the consequences that disease occurrences can cause through history, present and future, reflecting on the economy. During the research, attention was focused on the use of the latest available data in order to process the topic of the thesis as credibly and qualitatively as possible. The method of synthesis and description was applied during the interpretation of the obtained results as well as the formation of conclusions.

10. POPIS TABLICA

Tablica 1. Broj zaraženih od COVID – 19 virusa po državama.....	15
Tablica 2. Broj primljenih doza, potpuno cijepljenih osoba i postotak potpuno cijepljene populacije.....	20
Tablica 3. SWOT analiza utjecaja pandemije COVID – 19 na gospodarska kretanja u Republici Hrvatskoj.....	33

11. POPIS SLIKA

Slika 1. Pandemije prošlosti i današnjice.....	6
Slika 2. COVID – 19 – shematski prikaz.....	13
Slika 3. Reprodukcijski broj bolesti.....	14
Slika 4. Cjepivo protiv COVID – 19 virusa.....	19
Slika 5. Sezonski prilagođene stope rasta tromjesečnog BDP – a.....	22
Slika 6. Realne stope rasta tromjesečnog bruto domaćeg proizvoda (0 = 4.Q 2008. i 1.Q 2020.).....	23
Slika 7. Teorijska krivulja pandemije COVID – 19 i krivulja recesije.....	25
Slika 8. Višestruki udari COVID – 19 u ekonomskom kružnom toku.....	27
Slika 9. Utjecaj koronavirusa na izvoz u pojedinim djelatnostima.....	30
Slika 10. Posljedice koronavirusa na poslovanje.....	30
Slika 11. Posljedice koronavirusa na uvoz.....	31
Slika 12. Tržište rada.....	36
Slika 13. Zatvaranje osnovnih škola u Europi.....	44
Slika 14. Riječ „kriza“ napisana na kineskom jeziku sastoji se od dva znaka – za opasnost i za priliku.....	53

12. POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1. Kretanje krivulje zaraženih od COVID – 19 u Republici Hrvatskoj.....	16
Grafikon 2. Kretanje krivulje zaraženih od COVID – 19 u Italiji.....	17
Grafikon 3. Krivulja potpuno cijepljenih osoba i krivulja onih koji su primili jednu dozu cjepiva.....	21
Grafikon 4. Broj zaposlenih u Republici Hrvatskoj (osiguranici pri HZMO – u).....	38
Grafikon 5. Stopa rasta zaposlenosti (osiguranika) u Republici Hrvatskoj.....	39
Grafikon 6. Stopa nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj.....	40
Grafikon 7. Promjena stope nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj.....	41
Grafikon 8. Raspodjela ulaganja sredstava na komponentu „Gospodarstvo“.....	50

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek
Sveučilišni diplomski studij, smjer Agroekonomika

Diplomski rad

Revitalizacija gospodarstva Republike Hrvatske uzrokovana pandemijom COVID – 19 s naglaskom na poljoprivredni sektor

Mario Komljenović

Sažetak:

Bolesti koje se pojave utječu uvelike na ljudski život, ali ne samo na njega već i na cjelokupno funkcioniranje države u kojoj on biva. Gospodarska kriza izazvana korona virusom Covid-19 jedinstvena je u dosadašnjoj ekonomskoj povijesti po načinu i brzini nastanka, globalnom obuhvatu i posljedicama. Nijedna dosadašnja ekonomska kriza nije nastupila tako brzo s dubokim padom gospodarskih aktivnosti i nije istovremeno zahvatila cijeli svijet. Korona-kriza i lockdown koji smo imali tijekom proljeća 2020. godine osvijestili su sve slabosti hrvatske poljoprivrede i proizvodnje hrane. Kriza je otvorila pitanje niske razine samodostatnosti u gotovo svim proizvodnjama. U Hrvatskoj je smanjenje potrošnje i aktivnosti poduzeća dovelo do snažnog pada BDP-a zbog čega je Vlada od početka epidemije poduzela čitav niz mjera radi očuvanja radnih mjesta, likvidnosti poduzeća i makroekonomske stabilnosti. Vlada Republike Hrvatske je pripremila Nacionalni plan oporavka i otpornosti za period 2021. – 2026. čiji je cilj oporaviti sve one djelatnosti pogođene ovom krizom. Oporaviti, unaprijediti, ali i ukloniti sve one nedostatke koji su mučili dosadašnjih godina našu poljoprivredu, zdravlje, obrazovni sustav i sl. Cilj istraživanja u radu je sa teorijskog aspekta prikazati ulogu i značaj pandemija u društvu te identificirati posljedice koje pojave bolesti mogu izazvati kroz povijest, sadašnjost i budućnost reflektirajući se na gospodarstvo. Prilikom istraživanja pažnja je bila usmjerena na korištenje najnovijih dostupnih podataka kako bi se što vjerodostojnije i kvalitetnije obradila tema diplomskog rada. Primjenjena je metoda sinteze i deskripcije prilikom interpretacije dobivenih rezultata kao i formiranja zaključaka.

Rad je izraden pri: Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek

Mentor: izv.prof.dr.sc.Tihana Sudarić

Broj stranica: 66

Broj grafikona i slika: 22

Broj tablica: 3

Broj literaturnih navoda: 25

Broj priloga: 0

Jezik izvornika: hrvatski

Ključne riječi: kriza, Covid – 19, samodostatnost, BDP, Nacionalni plan oporavka i otpornosti, gospodarstvo, revitalizacija

Datum obrane:

Stručno povjerenstvo za obranu:

1. prof.dr.sc. Ružica Lončarić, predsjednik
2. izv.prof.dr.sc.Tihana Sudarić, mentor
3. prof.dr.sc. Ljubica Ranogajec, član

Rad je pohranjen u: Knjižnica Fakulteta agrobiotehničkih znanosti u Osijeku, Sveučilište u Osijeku, Vladimira Preloga 1, Osijek i u digitalnom repozitoriju završnih i diplomskih radova Fakulteta agrobiotehničkih znanosti Osijek

BASIC DOCUMENTATION CARD

**Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Faculty of Agrobiotechnical Sciences
University Graduate Studies, Agroecomics**

Graduate thesis

Revitalization of the Croatian economy caused by the COVID - 19 pandemic with an emphasis on the agricultural sector

Mario Komljenović

Abstract:

Diseases that occur greatly affect human life, but not only him but also the overall functioning of the state in which he lives. The economic crisis caused by the Covid-19 corona virus is unique in economic history so far in terms of the manner and speed of its occurrence, global coverage and consequences. No economic crisis so far has occurred so quickly with a deep decline in economic activity and has not affected the whole world at the same time. The corona crisis and lockdown we had during the spring of 2020 made us aware of all the weaknesses of Croatian agriculture and food production. The crisis has raised the issue of low levels of self-sufficiency in almost all industries. In Croatia, the reduction in consumption and corporate activity has led to a sharp drop in GDP, which is why the Government has taken a number of measures since the beginning of the epidemic to preserve jobs, corporate liquidity and macroeconomic stability. The Government of the Republic of Croatia has prepared a National Recovery and Resilience Plan for the period 2021-2026, the aim of which is to recover all those activities affected by this crisis. Recover, improve, but also remove all the shortcomings that have plagued our agriculture, health, education system, etc. The aim of the research is to present the role and significance of pandemics in society from a theoretical point of view and to identify the consequences that disease occurrences can cause through history, present and future, reflecting on the economy. During the research, attention was focused on the use of the latest available data in order to process the topic of the thesis as credibly and qualitatively as possible. The method of synthesis and description was applied during the interpretation of the obtained results as well as the formation of conclusions.

Thesis performed at: Faculty of Agrobiotechnical Sciences in Osijek

Mentor: PhD Tihana Sudarić, Associate professor

Number of pages: 66

Number of figures and pictures: 22

Number of tables: 3

Number of references: 25

Number of appendices: 0

Original in: Croatian

Keywords: crisis, Covid - 19, self-sufficiency, GDP, National Recovery and Resilience Plan, economy, revitalization

Thesis defended on date:

Reviewers:

1. PhD Ružica Lončarić, Full professor, president
2. PhD Tihana Sudarić, Associate professor, mentor
3. PhD Ljubica Ranogajec, Full Professor, member

Thesis deposited at: Library of the Faculty of Agrobiotechnical Sciences in Osijek, University of Osijek, Vladimira Preloga 1, Osijek and in the digital repository of final and graduate theses of the Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek